

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

**Metody a způsoby hodnocení žáků
základní školy**

Diplomová práce

Brno 2009

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Jan Št'áva, CSc.

Autor práce:

Bc. Marcela Ježová

Bibliografický záznam

JEŽOVÁ, Marcela. *Metody a způsoby hodnocení žáků základní školy.*

Brno, Masarykova univerzita, Fakulta pedagogická, Katedra pedagogiky, 2009.

Vedoucí diplomové práce : **PaedDr. Jan Šťáva, CSc.**

Klíčová slova

Hodnocení, klasifikace, slovní hodnocení, žák, výzkum, základní škola.

Key words

evaluation, classification, verbal evaluation, pupil, research, primary school.

Anotace

Diplomová práce *Metody a způsoby hodnocení žáků základní školy* popisuje současné nejpoužívanější způsoby hodnocení, dále ty nejmodernější, nejdiskutovanější, ale také se zamýšlí nad těmi, které sice stále v našich školách převažují, ale dalo by se říci, že již zcela plně neodpovídají současným trendům pokrokového školství. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou.

V teoretické se zabývám rozborem školního hodnocení a metodami jeho používání. Praktická část je tvořena výzkumem, který se snaží porovnat způsoby hodnocení žáků na prvním a na druhém stupni, vyšetřit jaké jsou mezi nimi rozdíly a jaká je jejich oblíbenost mezi žáky a rodiči. Dále měla za úkol zjistit, zda a nakolik se již s těmito způsoby hodnocení setkali a které z nich jim i dítěti vyhovují, ale také naopak, které je stresují a demotivují.

Jako výzkumnou metodu jsem si zvolila dotazník, protože poskytuje vysokou racionálnost, snadné vyhodnocení a dobrou možnost srovnání. Zpracované grafy by měly přesně ukázat, kde je potřeba změnit způsob hodnocení, v čem spočívají skryté rezervy a zda v současnosti v jejich škole nastavený způsob hodnocení vyhovuje žákům, rodičům i novému pojetí školského vzdělávání.

Annotation

The diploma thesis "*Methods and techniques of assessment of pupils in primary schools*" describes the currently most often used techniques of assessment of pupils, the most modern ones and the most discussed ones. The thesis further considers techniques still prevailing in our schools, yet not fully complying with current trends in progressive education. The thesis is divided into a theoretical and a practical part.

In the theoretical part, I analyse pupils' assessment used in schools and methods of how is the assessment applied. The practical part consists in a research aiming at comparison of techniques of pupils' assessment used at the first and the second level of Czech primary schools, examination of the differences between them and of their popularity with pupils and their parents. This part was further supposed to find out whether and to which extent pupils and their parents met these methods before and which of them are suitable for kids and parents or, on the contrary, stress kids and demotivate them.

I have chosen a questionnaire as a method of my research as it provides a high level of rationality, ease of evaluation and good opportunities for comparison. Prepared graphs show exactly in which areas should the assessment methods be modified, where their latent reserves are and whether the implemented assessment method in a particular school suits to all – pupils, their parents and a new conception of school education.

Prohlášení :

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila literaturu v seznamu literatury, který je v práci uveden.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v Brně v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Brně 20.4. 2009

.....

podpis

Poděkování :

Děkuji za cenné rady a odborné vedení panu **PaedDr. Janu Šťávi, CSc.**
Jeho pomoc mi byla velkým přínosem a umožnila mi vypracovat diplomovou práci
a zkvalitnit její úroveň.

Úvod	9
Cíle	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1. Hodnocení	
1.1. Vymezení pojmu „hodnocení“	10
1.2. Vymezení pojmu „školní hodnocení“	11
1.3. Cíle vyučování	13
1.4. Základní pravidlo školního hodnocení	13
2. Metody hodnocení	
2.1. Metody zjišťování diagnostických údajů	14
2.2. Typy hodnocení	15
2.3. Hodnocení a vztah mezi učitelem a žákem	17
2.4. Vztahy : učitel - rodiče - žáci	18
3. Funkce školního hodnocení	18
3.1. Funkce motivační	19
3.2. Informativní funkce	19
3.3. Regulativní funkce	20
3.4. Výchovná funkce	20
3.5. Prognostická funkce	20
3.6. Diferenciační funkce	21
4. Fáze hodnotícího procesu	
4.1. Formy hodnocení	21
4.2. Znamkovat či hodnotit slovně?	23
4.3. Klasifikace - forma kvantitativního hodnocení	24
4.4. Forma kvalitativního hodnocení – Slovní hodnocení	26
4.5. Jak formulovat slovní hodnocení?	28
4.6. Další formy hodnocení	29
4.7. Autentické hodnocení	30
4.8. Hodnocení portfolia	31
4.9. Autonomní hodnocení – sám sobě učitelem	32

4.10. Souvisí hodnocení s psychikou dítěte?	33
4.11. Pozitivní a negativní hodnocení	34

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. Charakteristika výzkumného šetření

5.1. Úvod	35
5.2. Forma vědeckovýzkumných diagn. metod.	35
5.3. Explorační metody	36
5.4. Dotazník	37

6. Informace o škole, na které probíhal výzkum

6.1. ZŠ Hutník	37
6.2. Milokošť	38

7. Vyhodnocení dotazníků

7.1. Dotazník pro žáky	38
7.2. Dotazník pro rodiče	51

8. Závěr

63

9. Použitá literatura

65

10. Přílohy

10.1. Příloha 1. Dotazník pro žáky	66
10.2. Příloha 2. Dotazník pro rodiče	70

Úvod

Metody a způsoby hodnocení jsou v dnešní době velmi diskutované téma, které je popisováno na mnoha stranách odborných pedagogických učebnic a časopisů, probíráno a rozebíráno v seminářích a především prodiskutováno ve sborovných škol na všech stupních. Změny, které nastoupily v českém školství s sebou přináší i nové pohledy na hodnocení žáků. Tato problematika je natolik zajímavá a široká, že jsem se rozhodla věnovat se jí v této diplomové práci. Chci v ní popsat současné nejpoužívanější způsoby hodnocení, dále ty nejmodernější a nejpropagovanější, ale také se zamyslet nad těmi, které sice stále převažují, ale dalo by se říci, že již neodpovídají současným trendům pokrokového školství.

Vždyť hodnocení jako takové nás provází každým dnem, každou činností, v pracovním procesu, v osobním životě, ale zcela jistě největší podíl hodnocení a srovnávání potkalo každého z nás v raném dětství a mládí, a to ve škole. A protože toto intenzivně probíhalo především v období dospívání a zrání jedince, podepsalo se také na tvorbě celkové osobnosti každého z nás. Necitlivé, neobjektivní a neprofesionální hodnocení bezpochyby zanechalo na dětech negativní následky - snížené sebevědomí, nechuť se vzdělávat, odmítání učitelské autority, rebelský postoj ke společnosti, negativistické jednání hraničící až s kriminalitou. Ovšem naopak - hodnocení podané lidským a empatickým způsobem, které dítě pomůže odstranit studijní nedostatky, hodnocení, které dítě motivuje, povzbuzuje, nedeptá a neničí, ba naopak mu ukazuje, kterým směrem se má v životě ubírat, co je mu vlastní, na co má nadání, k čemu je svými schopnostmi předurčen - takové hodnocení má zcela jasně pozitivní dopad a pošle dítě do života s mnohem lepšími předpoklady.

Proto považuji správné hodnocení za jeden z nejdůležitějších bodů celého vzdělávacího procesu. Jako dítě jsem velmi citlivě reagovala na jakoukoliv nevhodnou poznámku učitele adresovanou nejen mně, ale i ostatním spolužákům, na jakoukoliv křivdu v hodnocení. A chápala jsem také spolužáky, kteří byli často negativně hodnoceni, případně ztrapňováni, když byli neustále káráni, trestáni a shazováni, že začali dělat naschvály a problémy. Proto jsem si také vybrala toto téma, které se zabývá nejen teorií, ale také praxí, která je v tomto případě zastoupena zpracovaným a vyhodnoceným dotazníkem pro žáky a pro rodiče.

Cíle

Teoretická část

Chci rozebrat problematiku hodnocení kvalitativního a kvantitativního. Zjistit výhody a nevýhody jednotlivých způsobů hodnocení, důvody pro jejich používání či omezení ve výchovně vzdělávacím procesu.

Praktická část

Chci se zaměřit na způsoby hodnocení na prvním a druhém stupni ZŠ. Jaké jsou mezi nimi rozdíly a jaké způsoby hodnocení upřednostňují mladší a starší žáci a také jejich rodiče.

1. Hodnocení

1.1. Vymezení pojmu „hodnocení“

Všechny lidské činnosti, operace, aktivity směřují k dosažení nějakého cíle. Lidská činnost je tedy v naprosté většině smysluplná a záměrná. Člověk chce touto činností něčeho dosáhnout – pro sebe, někoho jiného, pro větší celek atd.. Lidská činnost má v téhle souvislosti několik významných vzájemně se prolínajících etap.

Na počátku stojí vždy nějaká prvotní potřeba, přání, představa a posléze představa cíle. Další etapou je zaregistrování, zmapování, uvědomění si podmínek, ve kterých a za pomoci kterých se aktivita bude realizovat. Nezbytnou etapou je plánování činnosti, jak nejlépe dosáhnout cíle. Následuje uskutečnění stanoveného plánu čili realizace samotné činnosti a po ní následuje vyhodnocení výsledků. Hlavní stránkou je tedy hodnocení. Hodnocení má zde podobu především srovnání dosaženého výsledku s cílovou představou. Je tady jistě zcela organickou součástí jakékoli lidské činnosti.

A co vlastně tedy děláme, když hodnotíme? Co to je vlastně hodnocení?

„Hodnocení je dovednost intelektuálně vysoce náročná, která umožňuje člověku na základě subjektivního přístupu rozlišovat v okolním světě jevy důležité od nedůležitých a mezi důležitými jevy dobré od špatných. Hodnocení patří neoddělitelně k hodnotám, souvisí s jejich uvědomováním, objevováním, vyzdvihováním, pozorováním nebo zpochybňováním a kritizováním“. (Slavík, 1999, s.22)

Hodnocení provádí každý člověk téměř permanentně, a to někdy až příliš často, aniž by si to uvědomoval - permanentně vynáší hodnotící soudy: je to pěkné, to se mi líbí, tohle je nesmysl, nestojí to za nic. Je důležité si uvědomit, že hodnocení je v naprosté většině subjektivní, protože člověk hodnotí podle svého zájmu, na základě kritéria, kterým může být např.: prospěch, užitek jeho samotného, přesvědčení, individuální zkušenosti, a to je asi zcela přirozené.

Hodnocení je přirozenou součástí každé výchovně-vzdělávací činnosti.

1.2. Vymezení pojmu „školní hodnocení“

Učitel má k dispozici celou řadu prostředků k usměrnění a ovlivnění učebních činností žáků. Hodnocení žáků, to je jeden ze základních a velmi účinných prostředků učitele. Hodnocení jejich výkonů, činností a chování je způsob, jak řídit a usměrňovat složité a náročné učební činnosti. Hodnocení je neoddělitelnou součástí činností učitele a činností žáků ve škole.

„ Pod školním hodnocením rozumí Slavík (1999, str.23-24) všechny hodnotící procesy a jejich projevy, které bezprostředně ovlivňují výuku nebo o ní vypovídají. “

„Podle J. Skálové (1971, str.95) můžeme hodnocení chápat jako zaujímání a vyjadřování kladného nebo záporného stanoviska k různým činnostem a výkonům žáků při vyučování, které může mít v praxi nejrůznější formy. Od souhlasného nebo nesouhlasného pokývnutí hlavou, přísného pohledu, tónu hlasu, kladné či negativní poznámky, zájmu o osobnost žáka, pochvaly či napomenutí, odměny či trestu až po známku, případně analýzu výkonu včetně závěrečného hodnocení soudu aj. .“

„M.Pasch a kol. (1998 str. 104) hovoří o hodnocení jako systematickém procesu, který vede k určení kvalit a výkonů vykazovaných žákem nebo skupinou žáků, je to činnost systematická, tj. činnost připravená, organizovaná a opakovaně prováděná, jejíž výsledky jsou podrobovány revizím či opravám.

Podle mě školní hodnocení symbolizuje školu jako takovou. S hodnocením i s jeho různými způsoby se ve škole setkal úplně každý. Funguje totiž jako zpětná vazba žákova výkonu. Za nejlepší je možné považovat hodnocení včasné, objektivní a přiměřené. Takové totiž nejlépe odráží danou skutečnost a dává dítěti možnost co

nejrychleji korigovat zjištěné nedostatky a nepřesnosti, aby se v návazném učivu mohl opírat o co nejpevnější a nejkvalitnější předcházející poznatky. A to nejen dítěti, ale také učiteli. Věřím, že v našem školství se většina učitelů poctivě snaží o objektivnost a přiměřenost, ale co se týká včasnosti, mnozí chybují, například : opravení písemné práce za 14 dní po jejím napsání a následné zjištění zcela nepochopení látky, zdrželo vyučujícího i žáky o těchto 14 dní. A nejen zdrželo, děti ovládl chaos a nechut k dalšímu učení a učitele beznadějí. Zcela zbytečně.

Hodnocení žáků ve vyučování je také jediné hodnocení v životě člověka, které je ve své podstatě systematické. Systematičnost spočívá v tom, že učitel činnost připravuje, organizuje, provádí ji pravidelně v daných časových intervalech a výsledky jsou porovnávány s určitými normami. Tato pravidelná činnost má silný vliv na charakter a povahu vyučování, na intenzitu učebních činností i na kvalitu sebehodnocení žáků. Specifičnost hodnocení ve vyučování je dána také tím, co hodnotíme na sledované činnosti a kdy hodnocení provádíme. Jednak ve vyučovacím procesu hodnotíme výsledek „učební činnosti žáka“ ve smyslu osvojení si znalostí, dovedností, postupů a postojů, ale také posuzujeme kvalitu průběhu učení. Hodnocení je tedy zpětná vazba směřující k tomu, aby se zdokonalila učební činnost žáků. **Žáci se především učí ve škole - učit se!**

Umění správně hodnotit patří proto k těm hlavním dovednostem učitele. Ohodnotit žáka tak, aby si byl vědom, v čem spočívají jeho nedostatky, co ještě musí udělat, aby dosáhl lepších výsledků a přitom ho neponížít a nedemotivovat, to považuji za opravdové umění vyzrálé kantorské osobnosti. A že se nejedná o jednoduchou záležitost, víme všichni. Žáci schopnost učitele hodnotit dokáží vystihnout jedním výrazem – učitel je spravedlivý.

Na závěr této části chci zmínit ještě jednu specifičnost školního hodnocení a tou je skutečnost, že prostřednictvím hodnocení žáků v podstatě hodnotitel - učitel - hodnotí i sám sebe, hodnotí kvalitu své pedagogické práce.

1.3. Cíle vyučování

Hodnocení je vždy spojeno s cíli vyučování, které jsou v obecné rovině formulovány ve vzdělávacím programu té dané školy. Je zjevná provázanost mezi cíli výuky a hodnocením dosažených výsledků. Konkrétně formulované cíle umožňují učitelům dobře výuku naplánovat, efektivně ji zrealizovat a ohodnotit. Tedy cílová kategorie je v podstatě základním kritériem každého hodnocení.

„Cíle ve vyučování mají různé úrovně obtížnosti a sledují kvality žáka v různých oblastech jeho rozvoje, proto i hodnocení musí být realizováno podle povahy těchto cílů.“ (Kolář a Šikulová 2005 str.36)

Cíle by měli rozvíjet mnohostrannost rozvoje osobnosti žáka (B.S. Bloom 1956)

Tyto se dělí do 3 oblastí:

- Oblast znalostní
  - cíle kognitivní - poznávací procesy
- Oblast dovednostní
  - cíle psychomotorické – představují výkony
- Oblast postojů
  - cíle afektivní učení se postojům, určitému chování a jednání

1.4. Základní pravidlo školního hodnocení

„Žáci by měli vždy vědět, co se bude hodnotit, jaká je tedy k dané konkrétní učební látce formulována cílová norma. Zda stačí si zapamatovat, nebo je nutné pochopit souvislosti, nebo je nezbytné zvládnout aplikaci na nové situace atd.. Tedy to, co je standard, co je případně nadstandard a co je bráno ve vztahu k dané cílové normě jako nedostatečný výkon.“ (Kolář a Šikulová, 2005str.29)

Zcela jasně definované pravidlo, které bohužel někteří učitelé nerespektují. Především v tom bodě, co se bude hodnotit. Byla jsem očitý svědek takového nevhodného postupu při náslechu v občanské výchově. Pan učitel v závěru jedné z hodin sdělil dětem, že si příště napíše opakovací test z ústavního práva. Další hodinu dětem rozdál papíry s tématem Evropské společnosti, učivo, které žáci brali před půl rokem. Svůj záměr odůvodnil tím, že mají umět všechno, co probrali. Nevím, co tím chtěl dotýčný dokázat, ale podle mě dokázal jen toto:

- učitelé se nedá věřit
- špatné výsledky testu - zklamání žáci i rodiče
- závěr pro žáka: příště se učit nebudu, kdo ví, co tam učitel dá

A jestli ty špatné výsledky uspokojili učitele, to opravdu nevím.

Svůj názor jsem také panu učiteli sdělila, ale nejvíce mě překvapila jeho odpověď : to by pak bylo moc jednoduché - to by všichni měli jedničky. Tak nevím, co tím myslel, protože já chci být učitel, jehož žáci mají jedničky. Dále jsem už nepolemizovala, považovala jsem to v tomto případě za zbytečné.

2. Metody hodnocení

Metoda hodnocení je postup, jakým hodnocení tvoříme.

Důležité je, jaké byly užity diagnostické metody jako základ pro hodnocení a jaká byla jejich kritéria.

Existují různé metody zjišťování výsledků činnosti žáka, ať už jsou to ústní či písemné zkoušky včetně testů. Každý z nich má své výhody a nevýhody. Každému vyhovuje jiný způsob, někteří žáci mají raději písemnou formu, protože si mohou odpovědi dobře rozmyslet, jiní žáci upřednostňují ústní zkoušení, protože potřebují mírné navádění vyučujícího.

2.1. Metody zjišťování diagnostických údajů:

Klasické diagnostické metody

- Klasické ústní zkoušky: *orientační a klasifikační*

Jejich smyslem je zjistit úroveň vědomostí, rozumových dovedností, aplikace myšlenkových operací. Patří k nejčastěji užívaným diagnostickým metodám. Podstatou je učitelova otázka a žákova odpověď. Nevýhodou je časová náročnost, lze prověřit jen málo žáků najednou, do zkoušení se může promítnout téma, zdravotní stav, učitelova zkušenost a jiné vlivy. Zkoušky mohou být v těchto variantách: *volné odpovědi, odpovědi řízené*

díličními otázkami, kombinované zkoušky, úlohy.

- Klasické písemné zkoušky

denní písemné úkoly (diktáty, písemná cvičení)

domácí úkoly

měsíční práce

kauzální státní práce

Bývá zpravidla průkaznější a objektivnější než ústní zkoušení. V krátké době lze vyzkoušet za stejných podmínek více žáků najednou, otázky lze předem připravit, z některých písemných prací lze diagnosticky posoudit žákovy aplikační schopnosti, stylizační schopnosti, věcnost, gramatickou úroveň, samostatnost a originalitu. Žák může odpovědi zaznamenat několika způsoby:

písemně –slovem, písemně – číslem, graficky – schematickou kresbou, kombinovaně, projektem

- Klasické výkonové zkoušky

Pohybové - motorické (tělovýchovné, aj.)

technické práce

pokusné práce

referáty

organizační úkoly

- Přesné písemné zkoušky

Běžné orientační testy

Standardizované testy

2.2. Typy hodnocení

Každý typ hodnocení má ve škole svůj smysl a učitel si ho volí záměrně a promyšleně.

Podle subjektu hodnocení (Kosová 1998):

- Hodnocení vnější v vnitřní

Může být z hlediska vztahové normy:

- Hodnocení sociálně normované – porovnává výkony žáka s výkony ostatních členů skupiny

- Individuálně normované – kdy je výkon žáka porovnáván s jeho výkony předchozími

Hodnocení sociálně a individuálně normované se mohou dobře prolínat.

Typy hodnocení rozdělujeme na:

- Formativní hodnocení: slouží k podpoře dalšího efektivního učení žáků. Toto hodnocení bývá obvykle zaměřené na odstraňování chyb, nedostatků a obtíží v práci žáka. Hodnocení slouží jako zpětná vazba a nabízí radu, vedení a poučení zaměřené na zlepšení budoucí práce a výkonů žáka.
- Finální (také sumativní či shrnující): stanovuje úroveň dosažených znalostí v určitém časovém okamžiku, většinou na konci určitého období vyučování. Např.: vysvědčení anebo výsledky pololetních zkoušek
- Normativní hodnocení: jde o hodnocení jednoho žáka ve vztahu k výkonům ostatních žáků
- Kriteriaální hodnocení: jedná se o zhodnocení jednotlivých výkonů odpovídajících tomu, zda bylo kritérium výkonu splněno. Žáci pokud kritérium splní, budou ohodnoceni odpovídající známkou bez ohledu na to, jestli toto kritérium dosáhli ostatní.
- Diagnostické hodnocení: je dost podobné s formativním hodnocením, ale specializuje se na odhalení učebních potíží.
- Interní hodnocení: jedná se o hodnocení prováděné učiteli.
- Externí hodnocení: hodnotící činnost navrhují a vyhodnocují osoby mimo školu.
- Neformální hodnocení: jsou založena na pozorování výkonů
- Formální hodnocení: následuje po předchozím upozornění žáků, že bude prováděno. Žák má možnost se připravit.
- Průběžné hodnocení: dílčí zhodnocení úrovně kterou žáka v průběhu delšího časového období. Základ pro sumativní.
- Závěrečné hodnocení: konečné zhodnocení stupně prospěchu žáka, které bylo provedeno pouze na konci výuky předmětu nebo uceleného pracovního programu.

V dnešní době se zvýšil zájem o alternativní přístupy k hodnocení. Jedním z těchto přístupů je **Autentické hodnocení**: jde o zjišťování znalostí a dovedností v situacích blízkých se reálným. Zaměřuje se na úkoly důležité pro praktický život.

Další z alternativních přístupů bych zmínila **Portfoliové hodnocení**: klade důraz na shromažďování žákovských prací v portfolio. Hodnocení na základě žákových produktů a dalších záznamů o žákovi (různé výrobky, exponáty písemné práce, pracovní listy, umělecká díla aj.) Je možné s časovým odstupem sledovat v nich vývoj či zlepšení žáka - dítě i rodiče mají možnost porovnat výkon např. při psaní na začátku, v pololetí či na konci roku.

Někteří učitelé podporují atmosféru k přístupu hodnocení žáka žákem, neboli vrstevnické hodnocení a sebehodnocení: znamená to, že se žáci mají naučit objektivně ohodnotit svoji práci a hledat cesty k jejímu zlepšení - tzv. autonomní hodnocení.

2.3. Hodnocení a vztah mezi učitelem a žákem

Vztah mezi učitelem a žákem patří k významným pedagogickým aspektům vyučování. Tento vztah se vytváří pod vlivem mnoha skutečností a zároveň zpětně tyto skutečnosti ovlivňuje. Školní hodnocení je významným faktorem utvářejícím vztah mezi učitelem a žáky a je zároveň silně ovlivňováno kvalitou tohoto vztahu.

- Usilujeme prostřednictvím hodnocení vždy o zlepšení vztahu mezi učitelem a žákem.
- Při hodnocení se snaží učitel nepodléhat předsudkům o žákovi.
- Způsob hodnocení je závislý na „učitelově osobním pojetí vyučování“, proto je potřeba toto pojetí si výrazně ujasnit.
- Při hodnocení se snaží učitel vždy být optimistický tedy pozitivně motivovat – i když někdy je to opravdu náročné.
- Hodnotí se vždy nejen výsledky, ale i proces učení.

2.4. Vztahy : učitel - rodiče - žáci

Učitelství je pedagogickou - výchovně vzdělávací službou.

Učitel by měl být profesionál nabízející tuto službu. Zákazníkem je na prvním místě společnost, učitel má za úkol plnit společností stanovené vzdělávací standardy a učební programy. Zakázka ale přichází také ze strany žáků nebo ještě důrazněji ze strany rodičů. I oni mají svá očekávání a přání, tudíž i oni jsou zákazníky učitele.

„Vaši pedagogickou nabídku byste měli srozumitelně vyslovit a zároveň byste měli svým „zákazníkům“ pomoci co nejpřesněji formulovat jejich zakázku. Kvalita vztahů mezi pedagogickou nabídkou, společenskou zakázkou a jejich naplňováním ve výuce je nejjednodušší vyjádřena ve školním hodnocení.“ (Slavík, 1999, str. 79)

Nejcitlivější a nejproblematictější vazbu tvoří vztah učitel - rodič, který se většinou odvíjí od vztahu učitel – dítě. Je-li vztah mezi učitelem a žákem zcela v pořádku a ke spokojenosti obou, nenastává problém ve vztahu s rodiči. A naopak. Proto můžeme říci, že dobrý učitel nemá s rodiči problémy. Jednak jako dobrý diplomat a profesionál řeší věci konstruktivně a s nadhledem a jednak jako člověk se dokáže vcítit do problémů a případně těžké situace rodiny. Při náslechu jsem dostala od jedné paní učitelky s třicetiletou praxí radu jak jednat s rodiči žáků: „Když totiž rodiče pochopí, že ti na jejich dítěti záleží, když uvidí, že jim chceš pomoci, když se nebudou před tebou cítit ztrapněni a poníženi, pak se zapojí a něco se hne k lepšímu. Pokud ne, mlátíš prázdnou slámu.“ Ještě pak dodala: „Jestliže si rodiče pozvou k řešení problému do školy, pak jim nejdříve nabídku kávu. Někdo si dá a někdo ne, ale o to nejde. Okamžitě rodiče pochopí, že z mé strany je dobrá vůle k řešení a dostanou ji také. Toť celé kouzlo.“

3. Funkce školního hodnocení

Co všechno může učitel prostřednictvím hodnocení ovlivnit?

Vymezení funkcí hodnocení uvádí každý autor trochu jinak ale na několika se shodne většina. Nejdůležitější funkcí je:

3.1. Funkce motivační

„Hodnocení žáka může výrazně povzbudit, může být pro žáka významnou pobídkou jako odměna za výkon, ale stejně tak v rukou netaktního učitele, může stejného žáka výrazně „otrávit“, znechutit mu práci v některém předmětu nebo u konkrétního učitele, v horším případě jakoukoli práci ve škole. Hodnocení může také fungovat jako potrestání za nedostatečný výkon. Motivační funkce je nejvyužívanější funkce hodnocení a v praxi školy je hodnocení nejčastěji využíváno, někdy i zneužíváno, a to v případě, že je učitelem použito jako prostředek k udržení kázně ve třídě.“ (Kolář a Šikulová, 2005str.45)

Motivace je založena na potřebách člověka, zejména na potřebách sociální povahy. Potřebu výkonu, úspěchu, uznání druhými lidmi, potřebu úcty a sebeúcty, potřebu být kladně hodnocen a kladně přijímán, potřebu poznání a hlavně potřebu seberealizace.

Já osobně ji považuji za jednu z nejdůležitějších. Dítě, které vstupuje s malým nadáním do školy přece nesmí mít před sebou devět let utrpení a trapných situací jen proto, že mu učení nejde. Slyšela jsem názor, že s tím nic neudělám, že školou nekončí hodnocení, že je člověk celý život sledován v práci a jeho výkony srovnávány s ostatními spolupracovníky. Ale tady musím oponovat. Povolání a zaměstnání si člověk volí a vybírá sám podle svých předpokladů, ale předměty a školu nikoliv. Dítě si samo nevybralo matematiku a přesto se jí musí prokousávat, a když mu nejde – tak vlastně trpět a bojovat. Kolik z nás dospělých by bylo ochotno toto prožívat v práci, která mu nevyhovuje a ke které nemá předpoklady, ve které by byl jen neschopnou přítěží těm ostatním? Devět let být neustále srovnáván s ostatními a klasifikován za jednotlivé úkoly? Já ne. A to méně nadané dítě to musí vydržet. Přiznám se, nechtěla bych být v jeho kůži.

3.2. Informativní funkce

Hraje důležitou roli ve vyučování jako zpětná vazba. Jde o zpětné informace o výkonu žáka, o jeho učební činnosti, o vynaloženém úsilí. Prostřednictvím hodnocení podává učitel informaci žákovi o tom, jak se přiblížil cílové normě, jaké úrovně je jeho výkon ve srovnání s ostatními hodnocenými žáky.

Tyto informace nepředává učitel prostřednictvím hodnocení jen žákům ale i jejich rodičům, případně jiným zájemcům o žákovy výkony. Hodnocení učitele slouží tedy žákovi jako zpráva, kterou získá informace o svém správném či chybném výkonu.

3.3. Regulativní funkce

Hodnocením reguluje učitel každou další učební činnost žáka. Ovlivňuje tak kvalitu žákovi práce, a to nejen konečný výsledek, ale i činnost samotnou. Hodnocení dokonce funguje **jako hlavní prostředek** regulující žákovu činnost. V souvislosti regulativní funkce s používáním klasifikace, jako převažující formy hodnocení, se většina odborníků shoduje, že je to **nedostatečný** regulativní impuls. Shodují se na tom, regulativní funkci plní hodnocení jen tehdy, pokud učitel provádí podrobnější analýzu výkonu, orientuje se na žákovu učební metodu a doporučuje postupy, které má žák použít při dalším učení.

3.4. Výchovná funkce

Výchovná funkce se spatřuje v tom, že by mělo vést formování pozitivních vlastností a postojů žáka, např. odpovědnosti k sobě samému i ke svému okolí, vytrvalosti, svědomitosti. Učitel může hodnocením, tady hlavně pozitivním, nejen ovlivnit žákovu hodnotovou orientaci velmi výrazným způsobem, ale i sebevědomí a utváření postojů k sobě samému.

3.5. Prognostická funkce

Na základě důkladného poznání žakových možností a dlouhodobějšího hodnocení prováděného učitelem může učitel určitou pravděpodobností předpokládat další žákovu studijní perspektivu. Prognostickou funkci plní úspěšně klasifikace, nejlépe se projeví např. při výběru vhodné střední školy.

3.6. Diferenciační funkce

Tato velmi úzce souvisí s výše uvedenou prognostickou funkcí. Hodnocení v běžných školách umožňuje rozčleňovat žáky do určitých výkonnostních skupin. Ve školní praxi nemusí být tato funkce využívána. Úsilím moderní didaktiky je tuto selektivní funkci hodnocení úplně zbavit.

4. Fáze hodnotícího procesu

Učitel s žákem procházejí při hodnocení určitými etapami.

Fáze: (U) učitel ; (Ž) žák

1. zadání úlohy (U) + pochopení, přijetí úlohy
2. expozice výkonu (Ž) + průběžná analýza (U)
3. ukončení výkonu(Ž) + očekávání(Ž) + rychlé zpětné promítání výkonu (U)
4. závěrečná analýza výkonu(U) + rozhodnutí(U)
5. vynesení posudku o výkonu(U) + přijetí nebo nepřijetí posudku (Ž)
6. uvědomění si možných důsledků daného posudku(U)
7. důsledky v chování a učebních jednání žáka (Ž)

Většinou se tyto etapy velice rychle prolínají tak, že některé fáze sami aktéři ani nevnímají. Tyto uvedené fáze jsou platné v jakémkoliv procesu hodnocení, ať se děje nejrůznějšími formami a probíhá v jakékoli etapě vyučování.

4.1. Formy hodnocení

Je to způsob vyjádření hodnotícího soudu. Jakou formu učitel použije, záleží na konkrétní situaci a to tak, aby bylo hodnocení pedagogicky nejúčinnější. Všechny formy hodnocení jsou dobré a funkční.

Učitel může vyjadřovat výsledky hodnocení nejrůznějšími způsoby - od

přikývnutí hlavou nebo mrknutí okem, přes jednoduché sdělení (ano, správně, chyba) či několikavěté vyjádření (výborně, dnes jsi to zvládl vypočítat), udělení známky či stanovení sumy získaných bodů, až po obsahové analýzy výkonu spojené s formulováním závěrečného hodnocení.

Z historie hodnocení

V průběhu vývoje školství se uplatňovaly různé formy vyjadřování výsledků. J. Velikač uvádí, že první zmínka o hodnocení žáků je z doby starověku u Quintiliana. Už z té doby a z jezuitských škol jsou známy tzv. **lokace** - to byla místa ve třídě určená žákům podle jejich učebních výsledků. Sympatie projevoval učitel žákům tím, že je posadil do předních lavic. Běžné také bývaly tělesné tresty.

Dalším způsobem hodnocení bývaly **signy** – symboly, různá znamení, která žáci nosili. Špatní žáci nosili potupná znamení - např. oslí uši. Také byly tzv. **knihy cti a černé knihy**, tělesné tresty byly běžným výchovným prostředkem. Do 16. stol. převládalo slovní hodnocení, které dostávali žáci při odchodu ze školy.

Od 16. stol. dochází k rychlému rozvoji škol, výchovy a vzdělávání a mění se funkce hodnocení. Slovní hodnocení se nahrazovalo známkami, protože umožňovali roztrždit žáky podle jejich výkonů, a to vyhovovalo tehdejší společnosti – nově nastupující buržoazii. Kodifikace školního hodnocení u nás byla uskutečněna Felbigerovým Školním řádem (1774). Knihou metodní (1775) byly zase uzákoněny veřejné zkoušky a na konci docházky vysvědčení.

Klasifikovalo se:

Návštěva školy: *velmi pilná, pilná, nestálá, řídká*

Mravy: *velmi dobré, dobré, prostřední, školnímu řádu neodpovídající*

Prospěch v jednotlivých předmětech: *velmi dobrý, dobrý, prostřední a slabý*

Prospěch celkový:

Od roku 1905 Školský a vyučovací řád škol obecných a měšťánských upravil klasifikaci žáků a vydávání vysvědčení. Na počátku 20.stol. se začaly objevovat první kritiky školního hodnocení prostřednictvím známek. Přesto hodnocení pomocí známek je dodnes nejfrekventovanější formou hodnocení.

4.2. A zde se nabízí otázka : Známkovat či hodnotit slovně?

Tyto dvě formy hodnocení jsou často stavěny proti sobě, jako by se vzájemně vylučovaly. Tyto tendence se začaly objevovat na počátku 90. let 20.stol., kdy byla zahájena přeměna školského systému. Začaly se ozývat hlasy pedagogů a psychologů, které odmítaly klasifikaci a podle zahraničních příkladů prosazovaly alternativní školství, které používá širšího slovního hodnocení a hodnotících charakteristik žáků. Hlavními argumenty proti známkování byly: úzkost a strach ze školy, psychické napětí žáků, vytváření negativních postojů ke škole i k sobě samému.

Uvedené důvody nelze brát na lehkou váhu, ale je to skutečně všechno způsobené číselným vyjádřením výkonu žáka? Není to spíše způsobeno tím, jak se známky v dnešní škole používají? Není často známka zneužívána jako forma zajišťování kázně, jako prostředek trestu?

Mnozí autoři a pedagogové by klasifikaci úplně zrušili a nejráději by ji celou nahradili jen slovním hodnocením. Ale bude to stačit? Vždyť slovní hodnocení je jen jeden z možných forem vyjádření hodnotícího posudku? Důležité asi bude hledání různých funkčních forem hodnocení.

Jde o hledání optimálního způsobu, jak vyjádřit výsledky hodnocení tak abychom:

- právě touto formou co nejdůležitěji vyjádřili konkrétní smysl hodnocení
- vhodně zvoleným způsobem sdělení výsledků podtrhli tu funkci hodnocení, kterou právě chceme zdůraznit
- vyhýbali se rutině a hodnotili různými způsoby

Hodnocení by tedy mělo být:

- Cílené – v souladu s předem stanovenými cíli a probíranou látkou
- Systematické – respektující připravenou koncepci
- Efektivní – s co nejmenším úsilím získat co nejvíce informací
- Informativní – přinášející co nejvíce informací srozumitelných učitelům, žákovi i rodičům.

4.3. Klasifikace - forma kvantitativního hodnocení

Hodnocení vyjádřené známkou.

Klasifikace je forma hodnocení vzdělávacích výsledků a chování žáků vyjádřená kvantitativně hodnotícím stupněm : známkou 1 – 5

Učitel při hodnocení nehodnotí jen vědomosti a dovednosti žáka, ale zahrnuje : motivy, vyjadřovací schopnosti, zájmy, chování, pracovní a morální návyky, vztah žáka k předmětu, k učení apod. Je těžké vyjádřit všechny tyto aspekty jen jednou známkou. Tento problém způsobuje statická známka jako taková, kdežto proces učení a vyučování je sám o sobě dynamický. Z toho vyplývají mnohá úskalí známkování, na které upozorňují pedagogové i psychologové. Klasifikaci ve formě známek nelze ze škol odbourat bez toho, aby se nezměnilo celkové pojetí vyučování.

Zápory klasifikace :

- *„Zjištěné vztahy klasifikace a efektivity vyučování nejsou příliš výrazné, zřejmě proto, že klasifikační údaje učitele bezprostředně ukazují spíše jeho klasifikační styl, klasifikační měřítko, prostě jeho pojetí hodnocení žáků.“ (Hrabal, 1988, str. 51)*
- *„Rozdílné požadavky jednotlivých učitelů vycházejí z učitelova konkrétního pojetí úspěšného žáka. Objektivnost klasifikace je tak problematická.“ (Kolář a Šikulová 2005 str. 83)*
- *„V každodenní vyučovací praxi zjistíme, že když děti získají za určité konkrétní znalosti, dovednosti a návyky známku, pak už se k nim zřídka kdy vracejí, aby si je doplnily, zdokonalily a upřesnily.“ (Amonašvili, 1987, str.24)*
- *„Známka sice může odrážet stav vědomostí, nepodává však informace o tzv. sociální kvalifikaci žáka, o jeho schopnosti kooperovat, o jeho snaze, pili tvořivosti a vytrvalosti. Znamka má převážně kognitivní obsah, její sociální dimenze je omezena.“ (Kolář a Šikulová 2005 str. 83)*
- *„Už ve třetí třídě se objevuje tendence - učit se kvůli známkám. Tato tendence každým rokem sílí a slábne opět až v nejvyšších ročnících.“ (Amonašvili, 1987, str.55)*
- *„Znamka je krajně zjednodušená a abstraktní forma hodnocení, proto má nízkou informační hodnotu. Znamka neměří skoro nic o tom, co dítě skutečně*

zvládlo nebo na čem je třeba pracovat. Informuje nás o umístění žáka mezi ostatními žáky, o míře odlišnosti od předepsané normy.“ (Kopřiva, 1994, str. 74)

- Závažným důsledkem je často ztotožnění nízkého výkonu se špatným výkonem, i když dítě pracuje v rámci svých možností svědomitě.
- *„Sám fakt existence známky má neustálý vliv na charakter, intenzitu a zaměřenost učební činnosti žáka v učebních procesech a vyvolá u něho stav úzkosti.“ (Amonašvili, 1987, str.76)*
- V rodině žáka se známka projevuje sama o sobě, není doprovázena širším hodnocením. Oddělila se od něho tzn., že učitel vkládá známce jeden význam, ale rodiče v něm vidí význam jiný.

Je také potřeba zmínit i značné **klady**:

- Klasifikace je kodifikovaná forma vyjádření posudku o výkonu žáka.
- *„Klasifikační údaje jsou jedním z významných výstupů učitelovi pedagogické činnosti. Představují pedagogicky a společensky významný údaj o žákovi, o stupni jeho rozvoje a o uplatnění jeho dispozice pro plnění požadavků školy.“ (Hrabal, 1988, str.48)*
- *„Známka ve škole je nesporně významným symbolem úspěchu.“ (Hrabal, 1988, str.51)*
- *„Rodiče i ostatní veřejnost jsou na známky zvyklí a vidí v nich úspěšnost svého dítěte.“ (Kolář a Šikulová 2005 str. 83)*
- *„Školní známky poměrně rychle získávají motivační hodnotu a v závislosti na plnění této funkce pak mohou plnit i další funkce školního hodnocení“ (Kolář a Šikulová 2005 str. 83)*
- Známka značně zjednodušuje vyjádření hodnocení a umožňuje srovnání výkonů i chování a také statické zpracování.
- Známka je konečným výsledkem, jen spočítaným průměrem známek, který nedává naději na úspěch v případě dílčího selhání

Tyto rozdílné až protichůdné názory svědčí o tom, že otázka klasifikace je složitá a že ji nelze řešit pouhým odmítnutím, tím méně administrativním zrušením. Jak se tomu stalo r.1988-89, kdy ministerstvo školství zrušilo známkování v prvních

třídách ZŠ. Po roce byl tento zákon zrušen. Především rodičům tento systém nevyhovoval. Dožadovali se na rodičovských schůzkách ohodnocení, které by bylo adekvátní klasifikaci. A protože nesměly být známky, vznikaly různé úmluvy mezi učiteli a rodiči, např.: jednička – to bylo razítko veverky, dvojka – razítko lišky, trojka byla srna atd. Rodičům se tato zvířátka samozřejmě pletla, a nevěda, zda-li doma dítě pochválit, či pokárat, dožadovali se razítek, která by lépe vyjadřovala úspěšnost. Jedničkou se tedy stal lev, král zvířat, dvojka pes, trojka kočka a neoblíbené známky vyjadřovala samozřejmě neoblíbená zvířata – vepřici, oslíci a krysy. Brzy tedy bylo vše jako dříve. Jen učitelé měli razítkovací barvu stále na prstech a věčně hledali to správné razítko. A když nějaký šibal schoval do kapsy razítko kočky, tak se ten den prostě a jednoduše nedávaly trojky. Celé odpoledne pak paní učitelka sháněla po všech obchodech kočičku. To je jen úsměvný závěr tématu, zda klasifikovat a nostalgická vzpomínka učitelů, kteří celou situaci zažili.

Známkování je tedy mnohostranný jev a každý si ho může vykládat jak ze stránky negativní, tak pozitivní. Klasifikace také není ve vyučování samoučelná, i když se v praxi bohužel mnohdy samoučelnou stává. Měla by být jen jednou ze způsobů a projevů školního hodnocení. Samotná známka je totiž jen formálním odrazem vyjádření značně složitého procesu hodnocení.

Pak narážím na otázku: Existují jiné formy vyjádření školního hodnocení, které by byly účinnější a pedagogicky efektivnější než je zatím klasifikace? Mnoho expertů se na tuto otázku snažilo odpovědět. Došli však k negativnímu závěru a k tomuto doporučení : rozšířit klasifikaci na více než 5 stupňů.

4.4. Forma kvalitativního hodnocení – Slovní hodnocení

V současné době platí pro slovní hodnocení pokyn MŠMT ČR z r. 1992 k zajištění péče o děti se specifickými poruchami učení v základních školách.

Slovní hodnocení je konkrétní slovní vyjádření o dosažené úrovni žáka ve vztahu k cíli vyučování a možností žáka. Jde o kvalitativní posuzování žákovy výkonu nebo chování vyjádřené formou slovní zprávy. Slovní hodnocení má obsahovat nejen „informace o dosažených výsledcích učení, ale zahrnuje také postoje žáků, jejich úsilí a snahu, a tím umožňuje i postižení tzv. skrytého učiva. V tomto smyslu má slovní

hodnocení vyšší informační hodnotu a může žáky lépe motivovat“. (Solfronk, 1996, str.30)

Informovanost slovního hodnocení je podmíněna tím, že se žák dozvídá kritéria hodnocení a míru své úspěšnosti v rámci těchto kritérií. Výhody slovního hodnocení je oproti známce v dialogu, a to dialogu učitel žák, jako rovnocenný partner rozhovoru. Průběžné hodnocení žáka ho přímo nestresuje v momentálním neúspěchu, ale naopak jeho práci reguluje.

Slovní hodnocení se ve současné škole velice často používá, v každé hodině učitel slovně hodnotí. Hodnotí průběh práce, výsledky, zapojení žáků, celkovou hodinu či blok hodin atd.. Používá se neustále – i když ne jako oficiální hodnocení.

Slovní hodnocení formou osobní poznámky prozrazuje vazbu na dítě, probouzí důvěru. V podtextu říká: Znam tě a chci ti pomoci. Z toho plyne, že slovní hodnocení musí být vždy taktní a citlivé, protože slovem můžete velice potěšit, ale také ublížit. Je důležité, jaký jazyk učitel zvolí, musí být srozumitelný a jasný jak pro žáka, tak i pro rodiče.

Klady:

- Slovní hodnocení nestresuje žáka, protože umožňuje klást důraz na pozitivní výsledky a tím může povzbudit žáka.
- Snižuje riziko diskriminace výkonnostně slabších žáků.
- Učitel se při psaní hodnocení musí mnohem více zamyslet a najít u dítěte, co mu vlastně jde velice dobře a v čem zaostává.
- Děti i rodiče ze slovního hodnocení mnohem lépe poznají, v čem je jejich dítě dobré, kde je ten správný talent a jaké vlastně jejich dítě je.
- Umožňuje přiblížit se individualitě žáka
- „*Slovním hodnocením lze konkrétně říci, co už žák umí, můžeme poukázat na to, kde vidíme mezery, doporučit, co je třeba zopakovat, navrhnout, na co právě teď se zaměřit.*“ (Kopřiva, 1994, str.75)

Zápory:

- Při slovním hodnocení může docházet k podobným chybám jako u klasifikace.
- Slovní hodnocení nevytváří možnost porovnávat výkony žáků.
- Slovní hodnocení je pro učitele značně náročné, proto hrozí, že sklouzne

k používání schémat a různých klišé.

- Pokud učitel správně nepochopí smysl slovního hodnocení, může se stát, že dítě jen odradí od dalšího studia. Samá kritika může působit kontraproduktivně.
- Slovní hodnocení je časově náročné.
- Často není jasno, komu jsou zprávy určeny. Rodiče nemusí vždy dobře pochopit formulaci učitele. Např.: někdy je snazší přijmout 2 z psaní, než slovní hodnocení: Petr má velice špatný psaný projev, písmo je téměř nečitelné.
- Může být slabá motivace pro práci dětí, obzvláště pro ty, kteří jsou „línější“.

Slovní forma hodnocení může být efektivní, jestliže nebude vylučovat ostatní formy hodnocení a bude dobře stimulovat učební a poznávací aktivity žáků.

dle (M. Dvořákové 1994, str. 11) Slovní hodnocení průběžné se uplatňuje:

- *Ústně - ve vyučování hodnotí učitel i žáci*
- *Písemně - např.: komentáře k písemným pracím*
- *Představením konkrétní práce dětí*

Slovní hodnocení závěrečné:

- *Písemně ve formě vysvědčení*

4.5. Jak formulovat slovní hodnocení?

(Schimunek, 1994)

- na počátku uvést **úspěchy** žáka
- následně **nedostatky**, chyby a problémy...
- dále sdělit **cestu** k nápravě
- používat **popisného vyjadřování** – *obsahuje více informací, žák má konkrétní představu, co se povedlo či nepovedlo*
- nepoužívat **posuzující vyjadřování** – *zařazovat, nálepkovat*
- používat obsahově jasné a jednoznačné formulace
- uvědomit si, co hodnotíme.
- hodnocení by mělo být pozitivně orientované
- **vyvarovat se ironie a sarkasmu!**

4.6. Další formy hodnocení

Ve škole je potřeba hodnocení přizpůsobovat výuce, je velké množství forem a na učiteli je jejich vhodný výběr. Učitel by se měl rozhodovat na základě zvoleného cíle, povahy předmětu, konkrétní učební látka, věk a individuální schopnosti a předpoklady a i předpokládaný efekt vybrané formy hodnocení.

Formy které se používaly, používají nebo budou používat :

(Kolář a Šikulová 2005 str.89)

Jednoduché mimoverbální hodnocení

- *úsměv učitele, přikývnutí, zavrtění hlavou, přísný pohled...*
- *gesto (vyjadřující potěšení)*
- *dotyk učitele (pohlazení, podání ruky)*

Jednoduchá verbální hodnocení

- *Velice jednoduché slovní hodnocení (ano, ne, dobře, špatně, chyba)*
- *Kratší slovní vyjádření s emocionálním podtextem(dnes jsi mě potěšil, to jsi mě ale zklamal atd.*

Označování žáků podle výkonnosti či chování

- *Lokace (nejen tradiční- tzv. „oslovské lavice“) např. posazení rozpustilejšího žáčka blíže k učiteli).*
- *Signy – označení úspěšných či méně úspěšných žáků, v současnosti spíše jen úspěšných - tabule cti aj.*

Oceňování výkonů

- *Výstavky prací žáků*
- *Pověření náročnějším úkolem*
- *Pověření méně náročným úkolem*
- *Nabídka k výběru z úkolů s hierarchií náročnosti*
- *Pověření vedení týmu při řešení problému*

Kvantitativní hodnocení

- *Vyjádření známky podle klasifikační stupnice(případně plusy a minusy)*
- *Známka se zdůvodněním*
- *Výčet dobře splněných úkolů*
- *Výčet chyb*

- *Vyjádření počtem bodů (bodové systémy různé povahy, bodové systémy vázané na klasifikaci)*
- *Procenta*

Písemná a grafická vyjádření

- *Charakteristika žáka*
- *Diagramy, zařazení na diagramu*
- *Posuzovací škály*

Slovní hodnocení

- *Slovní obsahová analýza výkonu*
- *Obšírná slovní obsahová analýza výkonu*
- *Ocenění práce třídy po vyučovací hodině*
- *Zhodnocení realizovaného projektu*
- *Parafrázování výkonu (pozitivní i negativní – někdy bohužel až zesměšňující)*
- *Vyvolávání jiného žáka (na zpestření, opravení...)*
- *Odměna žákovi*
- *Vyznamenání žáka*
- *Tabule cti, tabule hanby*
- *Zastupování školy, třídy na vyšších soutěžích, hrách, olympiádách, diskusích..*
- *Pověření vysvětlit problém, jev, situaci*
- *Zastoupení učitele v určitých situacích (pověření)*
- *Vyhlášení vítězů*

Učitel by si neměl stavět jednotlivé formy hodnocení proti sobě, ale využívat pozitivních stránek každé z nich ve prospěch **optimálního rozvoje žáka**.

4.7. Autentické hodnocení

Autentická práce je taková, kterou vypracoval nebo co vytvořil žák sám!! Abychom takovou autenticitu zajistili, vytváříme tradiční podmínky zkoušení. Např: ústní zkoušení, jeden žák stojí u tabule. Nebo písemný test, kdy mají žáci všechny své věci z lavic na zemi.

„V novém pojetí autenticity nadále požadujeme, aby dílo vypracoval ten, kdo je za něj hodnocen, na druhou stranu v reálném životě člověk spolupracuje

s ostatními, čerpá z knih, izolovat ho je neautentické.“(Slavík,1999, str.105)

Tato autenticita zajišťuje spravedlivé a rovné podmínky pro všechny žáky. Autentické hodnocení posuzuje výkony žáků v situacích blížících se reálnému životu. Testové hodnocení pro autentické hodnocení vhodné, jelikož nezachycuje žákovu originalitu a jedinečné projevy osobnosti.

Dle Wineburga by se mělo rozlišovat mezi:

- Oprávněnou pomocí, která vede k tomu, že se žák naučí hodnocenou dovednost nebo ji lépe pochopí
- Neúčinnou pomocí, jež vede k tomu, že se žák nic nového nenaučí nebo jen málo, že není schopen sám vysvětlit postup úlohy, kterou vypracoval dopomocí
- Neoprávněnou pomocí, kdy žák předkládá práci někoho jiného

4.8. Hodnocení portfolia

Je to jedno z moderních prostředků autentického hodnocení. Slovo portfólio je z angličtiny a rozumí kolekce, složka nebo mapa. Je to jakási mapa žákovské práce, soubor uspořádaný za určitou dobu, poskytující rozsáhlé a různorodé informace o činnosti a aktivitách žáka.

V portfoliu mohou být uloženy žákovy písemné práce, výtvarná díla, projekty, různé záznamy, pozorování aj. součástí mohou být také záznamy učitele, rodičů aj. portfolio nemusí obsahovat jen žakoví práce, ale i komentáře druhých lidí. Důležitý přínos je v tom, že zachycuje a uspořádává žákův vývoj a pokrok v žákově práci. Informace v portfoliu poskytují oporu při hodnocení.

Hodnocení portfolia předpokládá splnění těchto podmínek:

Jsou vymezeny kritéria a cíle hodnocení.

Na základě prvního bodu je určeno, jaký materiál se bude vkládat, kdy a kým.

Kritéria hodnocení jsou použita ke komplexnímu posouzení žákova tvůrčího chování.

Slouží hlavně k oceňování a zaznamenání žákova pokroku. Jeho hodnocení je příležitost v žácích vidět komplexní osobnosti s mnoha schopnostmi, hlubší poznání osobnosti.

Výhody:

- splňuje kompetence: dítě se učí třídit svou práci, sebehodnotit, obhajovat své úspěchy či neúspěchy, nebojí se pracovat s chybou

- učí se obhajovat svou práci
- buduje vlastní sebevědomí
- pozoruje vlastní vývoj

Se zavedením portfolia se začíná ihned v 1. třídě, téměř na začátku školního roku. V první třídě je to spíše soubor prací, písemné, výtvarné práce, prostě vše, co se ve škole, ale někdy i doma, vytvoří. Pro prvňáčky je umění naučit se nejdříve práce zasunovat do euroobalů, aby se díla neponičila. Děti se tím učí vážit si své práce. V druhém pololetí první třídy se začíná s texty pracovat.

Ve druhé třídě začínají děti své práce třídit. Samozřejmě s velkou pomocí dospělých. Nejdříve se třídí »jednoduše« – líbí se – nelíbí se. Povedlo se – nepovedlo se.

Teprve od třetí třídy začíná ta »pravá« práce s portfolii. Děti již vědí, co mají zařazovat, jak s tím pracovat, proč je to důležité, a začínají vytvářet »tvář« svého portfolia.

Do páté třídy si svou »sbírku« prací zdokonalují, mění její tvář, doplňují, pozměňují. Na konci 5. třídy by mělo portfolio mít tvář takovou, aby vypovídalo o svém majiteli: »Kdo jsem, jaký jsem, co mě baví, co mi jde, kde bych měl přidat, kam směřuji«.

4.9. Autonomní hodnocení – sám sobě učitelem

Hodnocení je nejenom prostředkem, ale i cílem výuky tzn., že sami žáci se mají naučit hodnotit svou práci a hledat cesty k jejímu zlepšování. Hodnocení svěřené žákovi se nazývá autonomní učení.

Svéprávnost, schopnost se samostatně rozhodovat, vlastní volby cílů a prostředků k jejich dosahování. Žákova autonomie je cílem celého výchovně vzdělávacího procesu. Žák bez ohledu na koncepci školy nakonec svého učitele opustí a bude se muset rozhodovat sám. S tím by měla každá škola počítat a přizpůsobit tomu své cíle. Motivace při autonomním hodnocení je již jeho samotná existence, zvýšení zodpovědnosti za vlastní práci motivuje k aktivitě. *„Předpoklad autonomního hodnocení je předcházející pedagogická práce s formativním hodnocením, na jehož*

základě se žáci učí posuzovat svoji vlastní práci.“ (Slavík,1999,str.139)

Důležitou součástí cesty k autonomnímu hodnocení je naučit žáka učit se, najít si svůj styl učení a zacházet s chybami jako s příležitostmi k poznání a poučení, nikoliv jako s něčím zlým, co je potřeba úplně zneškodnit!

4.10. Souvisí hodnocení s psychikou dítěte?

Školní hodnocení je velmi vlivné, účinné a má bezesporu své dobré stránky, podněcuje žáka k práci a rodiče k zájmu o školu. Školní hodnocení může mít své zápory: často žáky znepokojuje, snižuje jejich životní pohodu, působí úzkost a stres.

O účincích školního hodnocení na žáka rozhoduje hned souběh několika faktorů, které se navzájem doplňují a ovládají. Jednoduchý a podstatný vzorec dle J. Slavíka je: **žákův psychický terén + způsob hodnocení + sociální kontext = míra pohody žáka.**

Žákův psychický terén - Dlouhodobé i přechodné vlastnosti psychické a somatické (temperament, citlivost, celková odolnost, míra psychické stability, zdravotní stav, únava atd.) „Psychická odolnost závisí především na pocitu vlastní hodnoty a ta se odvíjí od vnějšího sociálního hodnocení. Dítě pozná svou hodnotu nejlépe tehdy, je-li svým okolím hodnoceno s porozuměním pro své potřeby, ale střízlivě a s laskavou náročností. Na prožívání dítěte máloco působí hůře než lhostejnost a odtažitost hodnocení od lidí, na kterých má silný citový vztah, zejména od rodičů, ale také od učitelů.“ (Kohoutek, 1991)

Způsob hodnocení - (typ hodnocení sumativní X formativní, učitelův styl, přísnost, důraznost, důslednost, forma hodnocení aj.)

Sociální kontext - podmínky za kterých hodnocení probíhá (sociální klima třídy, vztah žáka a učitele aj.)

Čímž jsou faktory na levé straně zápornější, tím je žákova pohoda narušenější, a ta ovlivňuje úspěšnost a efektivitu práce.

4.11. Pozitivní a negativní hodnocení

Princip priority pozitivního hodnocení by měl být jedním ze základních pravidel moderního vyučování. Pozitivní hodnocení pomáhá vytvářet kladné vztahy ke svému okolí i sám k sobě, naopak negativní je spíše překážkou rozvoje.

Pozitivní hodnocení

je takové, jehož prostřednictvím učitel žáka chválí za chování, výkon, provedené řešení. Jde o takové hodnocení, kdy je jeho výkon posouzen jako dobrý, dokonalý aj., prostřednictvím něhož prožívá žák úspěch a pocit uspokojení.

Pozitivní hodnocení má velice silný vliv motivační.

Pozitivní hodnocení není jen jednička či pochvala, je to i lepší známka než dostal žák minulý týden. Pozitivní hodnocení znamená dle *Koláře a Šikulové* :

- *Ocenění pozitivního posunu ve výkonu*
- *Uznání výkonu žáka*
- *Vyjádření učitele, že se žák co nejvíce přiblížil k cíli, nebo tento cíl splnil, nebo snad i překročil*

Jako pozitivní lze chápat jakékoli hodnocení, které žák prožívá jako úspěch.

Negativní hodnocení

je takové hodnocení, které zdůrazňuje žákovy chyby, odmítá žákův výkon jako špatný, nesprávný a nedokonalý, výkon klasifikovaný zpravidla 4-5, nebo u nejnižší hranice bodového systému, doprovázen negativními projevy učitele, často i rozčilením a někdy bohužel i posměchem.

Negativní hodnocení vyvolává u žáků stres a obavy z následků, je nepříjemný jak pro žáka, učitele tak i rodiče. Vyvolává nepříjemné situace v rodině dítěte a rodiče si to někdy berou příliš osobně. Příliš časté negativní hodnocení žákovi jakékoli aktivity má za následky vzdor, odpor k učiteli a škole, nedůvěru v jakékoli hodnocení, pocity méněcennosti.

Neustálé negativní hodnocení vyvolává u žáka pocit neúspěšného, neschopného, a co nejhorší pocit, že už se nemusí snažit, protože jeho snaha je k ničemu.

V některých situacích může mít i negativní hodnocení charakter povzbuzení, může upozornit na nějaký nedostatek, vede např. ke změně učební činnosti.

Negativní hodnocení bývá často spojováno se strachem, a co je hrozné, že tento strach bývá až příliš často programově využíván jako motivace žáků k lepšímu výkonu a udržení pořádku a kázně ve vyučování.

5. Praktická část

5.1. Úvod

V praktické části jsem se chtěla pomocí výzkumu dozvědět něco bližšího o hodnocení žáků a o důležitosti hodnocení pro jejich rodiče. Ve výzkumu chci srovnat žáky na prvním a druhém stupni ZŠ. Jaké mají názory na hodnocení a na to jak jim to stávající hodnocení vyhovuje a jestli se mění postoje k hodnocení v průběhu školní docházky. I názor y rodičů jsou velmi podstatné, zda jsou spokojeni se způsobem hodnocení jejich dítěte a jaké hodnocení upřednostňují.

Jako výzkumnou metodu jsem si zvolila dotazník pro jeho vysokou racionálnost, snadné vyhodnocení a možnost přehledného srovnání údajů.

Dotazník jsem rozdala na dvou ZŠ ve Veselí nad Moravou, ZŠ Milokošť a ZŠ Hutník. Na ZŠ Milokošť jsem dotazník dala žákům na prvním stupni mimo 1.třídu. Na ZŠ Hutník byl dotazník dán žákům 7. a 9.třídý a samozřejmě jejich rodičům.

5.2. Forma vědecko-výzkumných diagnostických metod:

Metoda explorační

Učitel se dotazuje žáka či rodičů, klade nejdříve otázky tak, aby zjistil celkové zaměření a v druhé části explorační analyticky zjišťuje podrobnosti, které jej zajímají. Otázky lze klást ústně, pak jde o ústní dotazování nebo písemně, pak jde o písemné dotazování pomocí tzv. dotazníků. Ústní explorační je jednou z nejpřirozenějších pedagogických diagnostických metod. Učitelé ji používají při běžném rozhovoru. Je nutno ovšem naučit pedagogy provádět v praxi rozhovory tak, aby byly přirozené a citlivé.

Explorace se může dotýkat mnoha oblastí:

- explorace o zájmech (co dělá, čím se zabývá nejraději)
- explorace o znalostech profesí (vztah k profesi...)
- explorace o smyslu života (hodnoty, vlastnosti lidí, co oceňuje na dobrém člověku, kdo je jeho vzorem, které vlastnosti mu imponují nejvíce, jak hodnotí amorální činy lidí, jak by chtěl žít v dospělosti, v rodině, v manželství, vztah k přírodě, lidem rodičům, partnerovi)
- explorace o učitelích, o škole (oblíbení a neoblíbení učitelé, režim práce a učení ve škole)
- explorace o podmínkách učení doma (jak tráví volný čas, kolik hodin věnuje přípravě na vyučování, má-li svůj koutek doma)
- explorace o kamarádech, přátelích (s kým se přátelí, jak dlouho, vlastnosti jeho kamarádů)

5.3. Explorační metody

- rozhovor se žákem
- beseda se žákem nebo se třídou
- dotazníková metoda

Diagnostické metody zaměřené na skupinu žáků, na třídu, školu

- a) systematické pozorování života třídy, skupiny
- b) pozorování mezní situace v životě skupiny
- c) rozbor průběhu a výsledků kolektivní činnosti
- d) rozbor úrovně nápodoby ve skupině
- e) metody dotazníkové, sociologický dotazník
- f) anamnéza skupiny

5.4. Dotazník

Dotazník má mít řadu vlastností:

- jasný cíl, co chce poznat
- přesné určení, komu se zasílá
- správný styl otázek (srozumitelnost, jasnost, jednoznačnost)
- předvídání očekávané odpovědi
- nepřekrývat otázky (jen tam, kde je to nutné)
- otázky klást přímo a nepřímě
- lze předložit i soubor možných odpovědí, z nichž respondent vybírá
- nesmí být mnoho otázek, jinak z toho plyne únava
- zapsat data, jméno, pořadové číslo, ale možno použít i anonymní dotazník
- sdělit předem instrukce a zajistit technickou stránku

6. Informace o škole, na které probíhal výzkum

6.1. ZŠ Hutník

Základní škola Hutník byla postavena v roce 1990 na západním okraji města jako pavilónový objekt, jehož jednotlivé části jsou spojeny krčky. V současné době ji navštěvuje více než 800 žáků v 31 třídách.

6.2. ZŠ Milokošů

Je školou neúplnou - tzn. že jsou zde zastoupeny jen třídy I.stupně. Je to škola venkovského typu, která leží na okraji města v přílehlé části obce Milokošů. Je 120 let stará a výuka v ní nebyla po celou dobu její existence přerušena. V roce 2005 byla tato malá škola spojena se ZŠ Hutník a od té doby je její součástí. V jednopatrové budově s přílehlým dvorem, zahradou a hřištěm se v současné době vzdělává asi 70 žáků.

Výhodou takto malé školy je podle slov vedoucí učitelky to, že se všechny děti dobře znají a případný prohřešek nikdy nezůstane anonymní a kázeňské problémy téměř nemusí řešit.

7. Vyhodnocení dotazníků

7.1. Dotazník pro žáky

I. stupeň

Zúčastnili se ho žáci 2. až 5 .tříd
50 dětí : dívek 23, chlapců 27

Prospěch:

a/ výborně se učí 23
b/ s vyznamenáním 12
c/ průměrně 10
d/ spíše špatně 3
e/ špatně 2

Do školy chodí

a/ rád 20
b/ rád se říct nedá, ale škola mu nevadí 18
c/ někdy rád 12
d/ nerad 0

II. stupeň

Zúčastnili se ho žáci 7. a 9 .tříd
50 dětí : dívek 29, chlapců 21

Prospěch:

a/ výborně se učí 17
b/ s vyznamenáním 13
c/ průměrně 16
d/ spíše špatně 2
e/ špatně 2

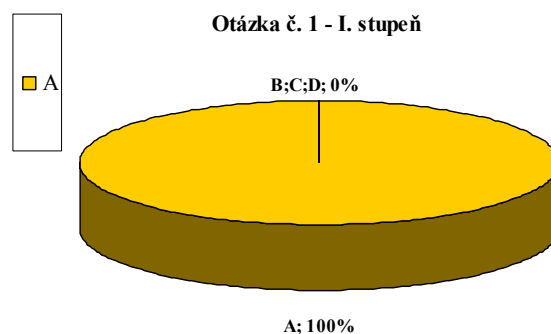
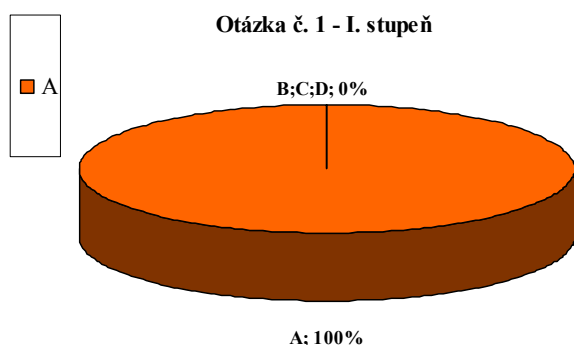
a/ rád 11
b/ rád se říct nedá, ale škola mu
nevadí 19
c/ někdy rád 14
d/ nerad 6

1. protože se tam zkouší	3
2. protože mě to nebaví a je tam nuda	2
3. protože mi to nejde	1
4. protože mě šikanují spolužáci	0
5. protože tam nemám kamarády	0

Otázka č. 1

Jakým způsobem jsi nejčastěji ve škole hodnocen/a ?

	<i>Odpovědi žáků I. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ známkou do ŽK	50žáků	50žáků
b/ písemným hodnocením	0	0
c/ ústním hodnocením	0	0
d/ jiným způsobem/ razítka, obrázky/	0	0

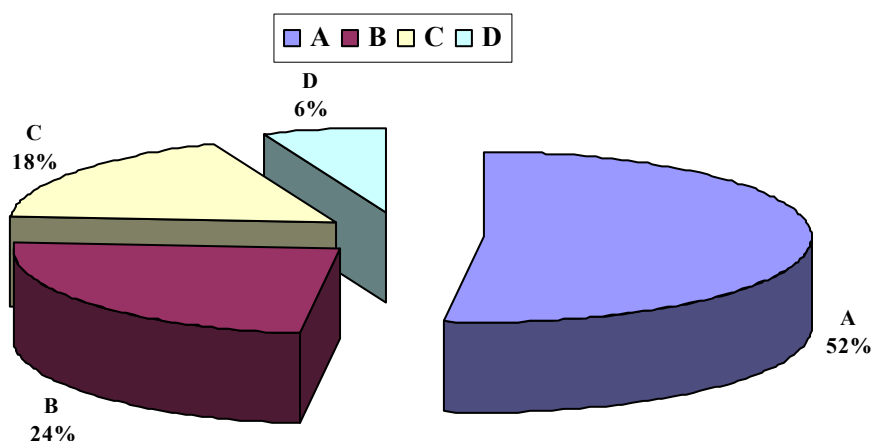
a/ Tato otázka měla spíše jen navozující charakter než zjišťovací. Odpovědi byly známy předem. Jelikož výzkum probíhal ve zcela standardní škole bez jiného zaměření, nebylo pochybnosti o tom, jaká forma hodnocení na našich školách převládá. Proč právě tato – jednak je historií prověřená, společností zaužívaná, rychlá a vypovídající. A právě proto si podle mého názoru udrží první místo ještě velmi dlouhou dobu, možná napořád - jen jí budou stále více doplňovat jiné alternativní metody a formy.

Otázka číslo 2.

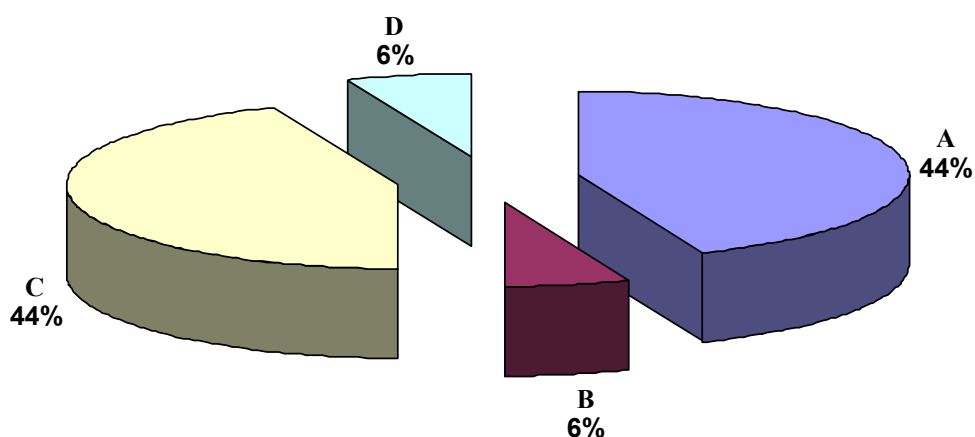
Který z výše uvedených způsobů máš nejraději ty? Uveď:

	<i>Odpovědi žáků I. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ známkou do ŽK	26 žáků	22 žáků
b/ písemným hodnocením	12 žáků	3 žáci
c/ ústním hodnocením	9 žáků	22 žáků
d/ jiným způsobem/ razítka, obrázky/	3 žáci	3 žáci

otázka č.2

otázka č. 2 - II. stupeň

Zcela zřetelně je na grafu vidět, že menší děti upřednostňují klasifikaci. Jednak přišly do školy proto, aby se naučily psát a číst a jednak proto, aby dostávaly jedničky. Na ty se těšily asi ze všeho nejvíce. Rodiče i prarodiče je takto připravili do školy. Je to logické, sami prošli pouze tímto hodnocením a jiné varianty neznají. S těmi se setkávají až v průběhu docházky jejich dětí. Tak je to zatím v naší společnosti nastavené, a proto ani v minulosti neprošla varianta neznámkování v 1. ročníku. Naštěstí v těchto nižších ročnících jsou hojně zastoupeny pěkné známky a ŽK se hemží jedničkami s hvězdičkou, na které jsou tito malí školáčky náležitě hrdí a pyšní. Také za písemné hodnocení spíše považují pochvaly za pěknou práci v hodinách do ŽK než samotný písemný vzkaz rodičům, kterému ve velké většině v nižších třídách nerozumí.

Starší žáci naopak hojně upřednostňovali ústní hodnocení. V dotaznících dodávali:

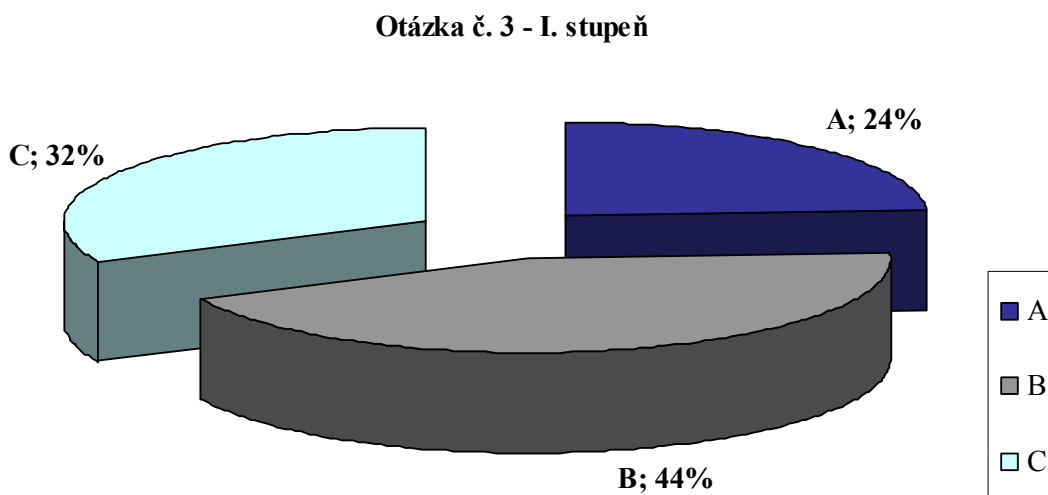
„Alespoň se to rodiče nedozví“ . A když už se to mají dovědět, tak raději volili známku do ŽK. Na rozdíl od menších dětí nechtějí písemné hodnocení – které zřejmě rodiče více rozebírají a diskutují nad ním, a o to podle mé úvahy, děti procházející pubertou, opravdu nestojí.

Varianta **razítka a obrázky** u žáků zcela propadla, a to na I. i na II.stupni. Zřejmě to považují za odměnu pro děti malé – například ve školce, kde takto byli i oni často odměňováni. Školu již považují za vyšší stupeň, kde je jejich práce ohodnocena známkou. Obrázky a razítka je jistě potěší, ale jejich hodnotu nepovažují za zcela srovnatelnou se známkami.

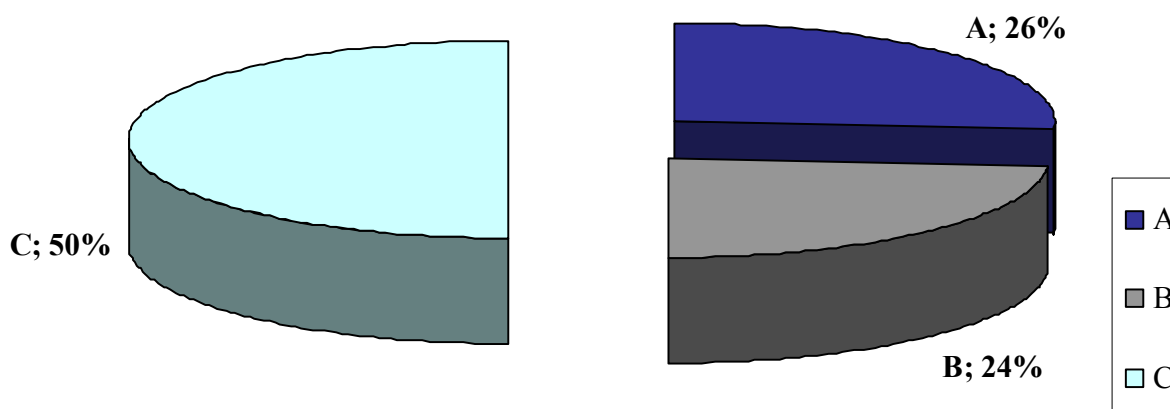
Otázka č. 3

Chodil bys do školy raději, kdyby se nadávaly známky a jen se slovně hodnotilo?

	<i>Odpovědi žáků 1. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ ano	12 žáků	13 žáků
b/ ne	22 žáků	12 žáků
c/ nevím	16 žáků	25 žáků

Otázka č. 3 - II. stupeň

Zhruba čtvrtina respondentů na obou stupních by ráda přivítala školu, kde by nebyly známky. Prošla jsem si dotazníky těch, kteří odpověděli ano a zjistila jsem, že 80% takto odpovídajících jsou žáci s průměrným a slabším prospěchem. Zcela logické, negativem klasifikace je „škatulkování“ dětí do pěti kategorií. A kdopak z nás by chtěl patřit do té poslední? Slovní hodnocení toto odstraňuje, ohodnotí žákův výkon, ale nezařadí jej. Proto by učitelé měli vše bedlivě zvažovat a v případě snaživých, leč slabých žáků velmi často volit variantu slovního hodnocení tak, aby neohrozili osobnostní vývoj a chuť dítěte do další práce.

Dále častá odpověď **ne** těch menších jen potvrzuje mou úvahu z předešlé otázky, že žáci rádi dostávají známky - pokud jsou to jedničky. A že těch je na I. stupni více, je zcela zřejmé.

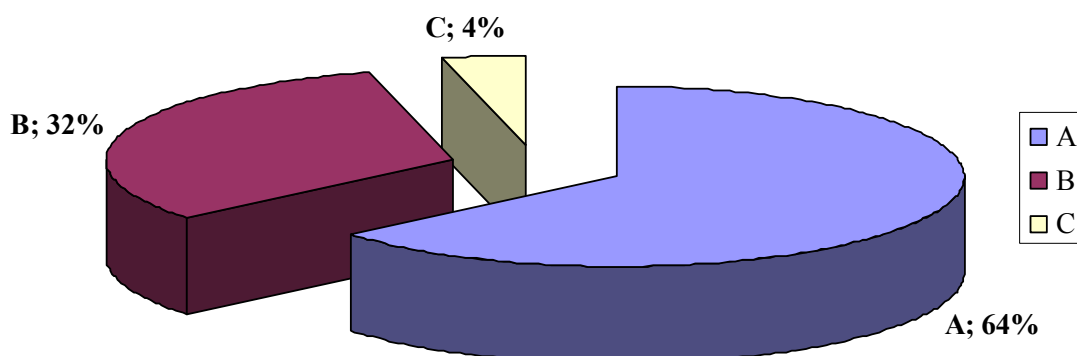
Na druhém stupni upřímně odpověděla na tuto otázku polovina dětí– **nevím**. Slovní hodnocení všichni již zažili, ale jen v kombinaci s klasifikací. Jak by to vypadalo jen při slovním hodnocení si nedokáží zcela jasně představit.

Otázka č. 4

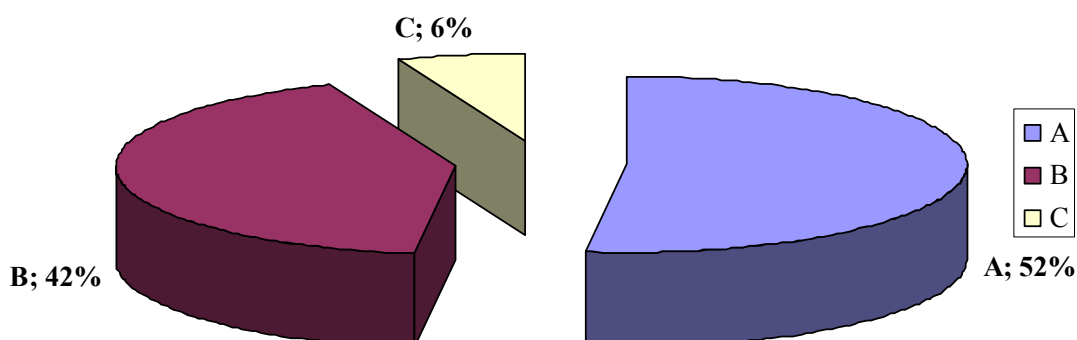
Kdyby se ve škole jen slovně hodnotilo, učil by ses:

	<i>Odpovědi žáků 1. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ stejně, jako když se známkuje?	32 žáků	26 žáků
b/ méně?	16 žáků	21 žáků
c/ více?	2 žáci	3 žáci

Otázka č. 4 - I. stupeň

Otázka č. 4 - II. stupeň

Přiznám se, že odpovědi na tuto otázku mě překvapily. Více jak polovina žáků je přesvědčena, že by se učily stejně, i kdyby se neznámkovalo. Podle mě z toho plynou dva závěry. První, že děti jsou navyklé se denně připravovat do školy tak zodpovědně, že známkování není pro ně ten hlavní důvod vzdělávání se (což je jistě chvályhodné) a druhý je ten, že si tuto variantu vůbec nedokáží představit. Vyšší výsledek na prvním stupni zřejmě plyne z toho, že se rodiče s dětmi do školy ještě denně připravují, a že by je nutili do učení, ať by byly známky nebo ne.

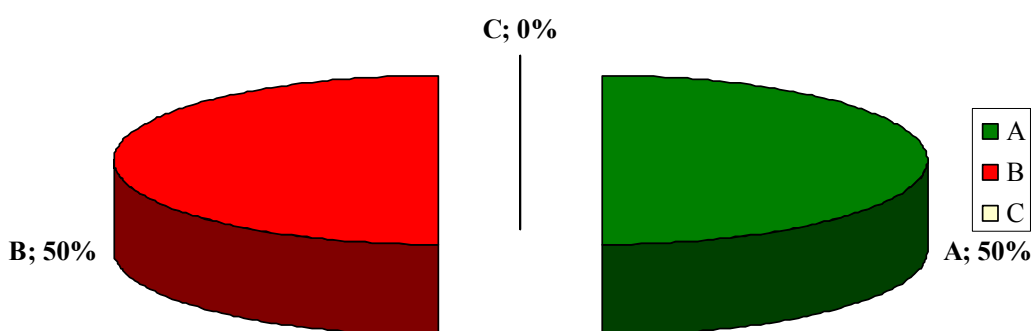
Odpověď, že by se učili méně, zvolila o něco menší část respondentů. Na druhém stupni byla více zastoupena než na prvním. Tam je učivo již obtížnější, žáci si začínají uvědomovat, co je baví a v čem vynikají. V těchto předmětech, kde se jim tzv. „daří“, tam není známkování stěžejní. Ovšem tam, kde mají potíže, tam se žáci učí jen proto, aby známky nebyly špatné a nekazily vysvědčení a v případě neznámkování by se do těchto předmětů učili asi méně.

Otázka č. 5

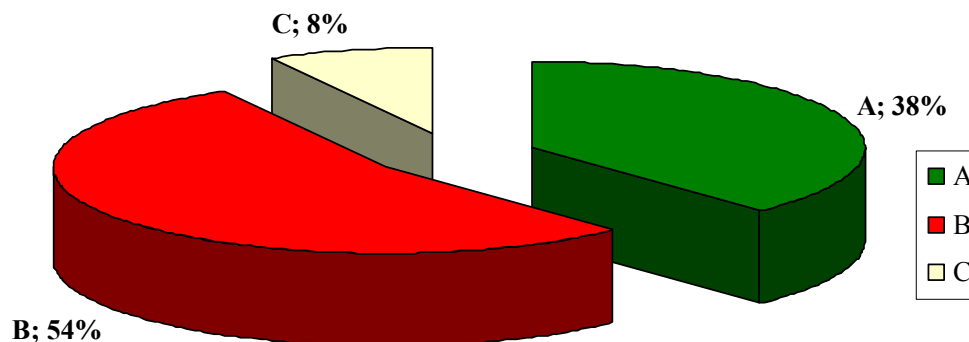
Když dostaneš dobrou známku, motivuje tě to do další práce?

	<i>Odpovědi žáků I. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ ano – učím se pak víc	25 žáků	19 žáků
b/ ne – učím se pořád stejně	25 žáků	27 žáků
c/ když dostanu dobrou známku, pak se už přestanu učit	0 žáků	4 žáci

Otázka č. 5 - I. stupeň

Otázka č. 5 - II. stupeň

Pohledem na daný graf přijdeme k tomu, že odpověď za c/ je téměř zanedbatelná a že zcela stejnou část koláče zaujímají první dvě možnosti. Zhruba polovina žáků potřebuje ke svému školnímu vzdělávání úspěch a motivaci a ta druhá má již zřejmě navykly systém přípravy na vyučování natolik, že úspěch či případný neúspěch nehrají v jejich dalším snažení tak výraznou roli, i když bez pochyby i jim přináší radost a zadostiučinění. Prošla jsem dotazníky, které děti potřebují více úspěch ke své práci,

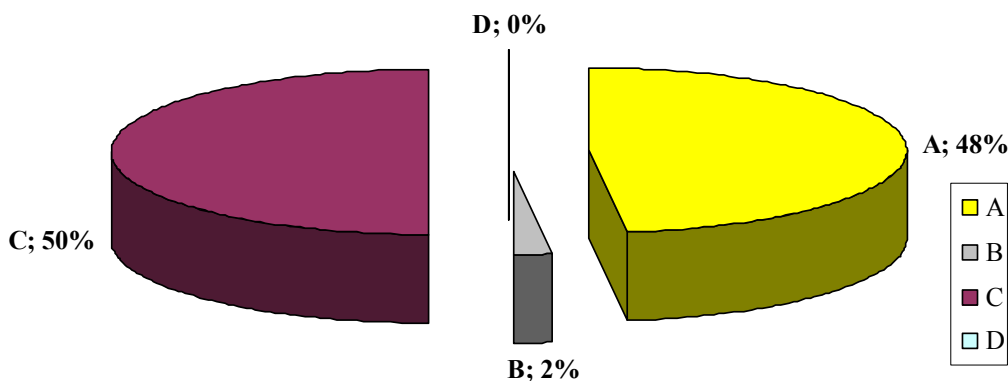
zda-li ty nadanější nebo ti méně nadaní. V tomto případě nebyla žádná skupina převažující. Zřejmě to tedy nesouvisí s dosaženými školními výsledky, ale s povahou dítěte či přístupem rodičů k výsledkům svých ratolestí.

Otázka č. 6

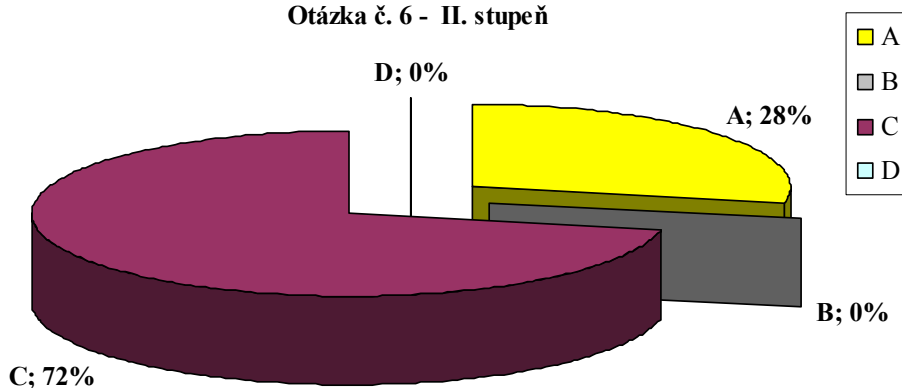
Máš strach jít domů, když dostaneš špatnou známku?

	<i>Odpovědi žáků I. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ ano – rodiče se zlobí a něco mi zakáží	24 žáků	14 žáků
b/ ano – někdy mě rodiče fyzicky trestají	1 žáků	0 žáků
c/ ne – jen se musím pak víc učit	25 žáků	36 žáků
d/ ne - rodičům je to jedno	0 žáků	0 žáků

Otázka č. 6 - I. stupeň

Otázka č. 6 - II. stupeň

Obavy z toho , že bude vysoké zastoupení odpovědí za b/ a d/ se brzy po sčítání rozplynuly. Je vidět, že v současné době jsou rodiče již natolik uvědomělí, že své děti

za školní výsledky fyzicky netrestají a že se o prospěch svých dětí zajímají.

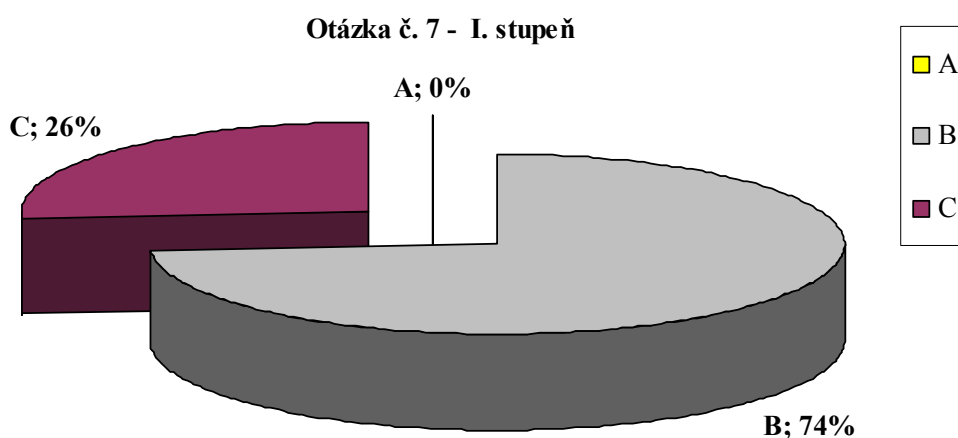
Odpověď, že se rodiče zlobí je více zastoupena u těch menších. Podle mého názoru je to ze dvou důvodů.

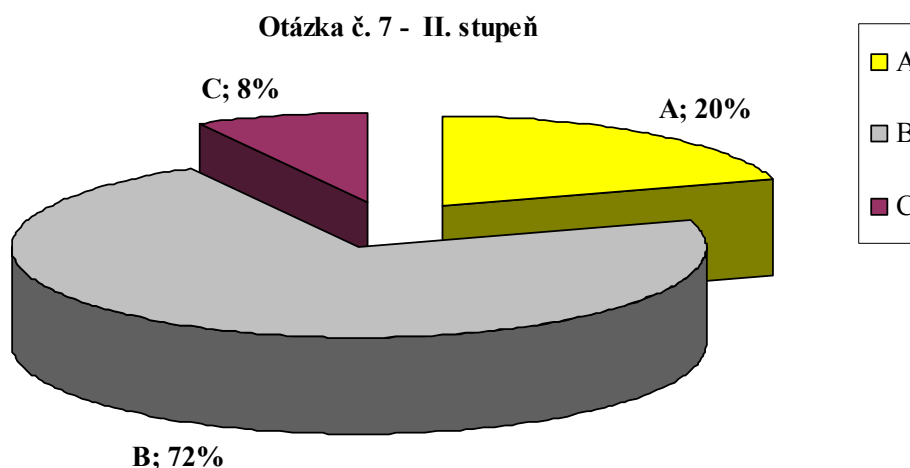
Jedním z nich je ztráta iluzí o svém dítěti. Do té doby než dítě nastoupí školní docházku, je pro každého rodiče ten jeho potomek nejšikovnější a nejchytřejší na světě. V 1. třídě v mnoha případech však nastane problém - dítěti nejde čtení, psaní, nechápe jednoduché sčítání. Rodiče se pak musí smířit s tím, že jejich dítě není genius, že není nejlepší. Mnozí jsou ale natolik nerozumní a myslí si, že nátlakem na dítě a křikem lze jeho myšlení a schopnosti změnit k lepšímu. Dalším asi důvodem je skutečnost, že při špatných známkách je nutné si k dítěti sednout a učit se s ním. Tento fakt asi mnohé z nich rozladí. U starších dětí jsou už rodiče s výsledky smíření a v případě špatné známky je pošlou se učit, což už ve většině zvládnou děti samotné.

Otázka č. 7

Zůstal jsi někdy doma jen proto, že jsi měl být ve škole zkoušen nebo psát písemnou práci?

	<i>Odpovědi žáků I. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ ano	0 žáků	10 žáků
b/ ne	37 žáků	36 žáků
c/ někdy bych rád zůstal doma, ale mám strach, co by z toho bylo ve škole	13 žáků	4 žáci

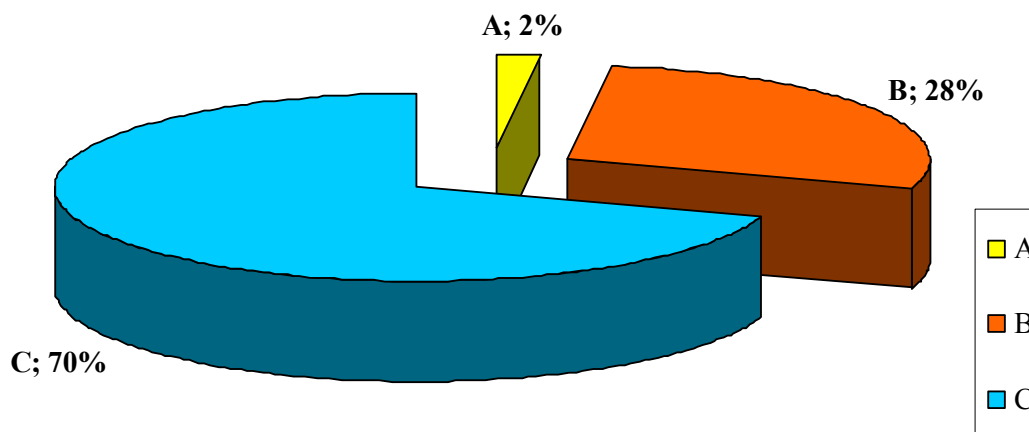
Sečteme-li za b/ a c/, dostaneme odpověď ne. Tzn., že na 1. stupni děti nemají natolik obavy ze zkoušení jako žáci na 2. stupni. Také simulování nevolnosti je u menších dětí zřejmě průhlednější a rodič v obavě, že by si museli vzít paragraf, raději dítě do školy pošlou i v případě, že dítěti opravdu není zcela dobře. Ale faktem zůstává, že by i oni také rádi doma zůstali, kdyby to bylo možné. Co z tohoto zjištění vyplývá? Že i nadále obavy žáků ze špatného hodnocení přetrvávají a že asi pětina starších dětí je ochotna tento „podvůdek“ uskutečnit, jen aby nedostali, v tomto případě, špatnou známku.

Otázka č. 8

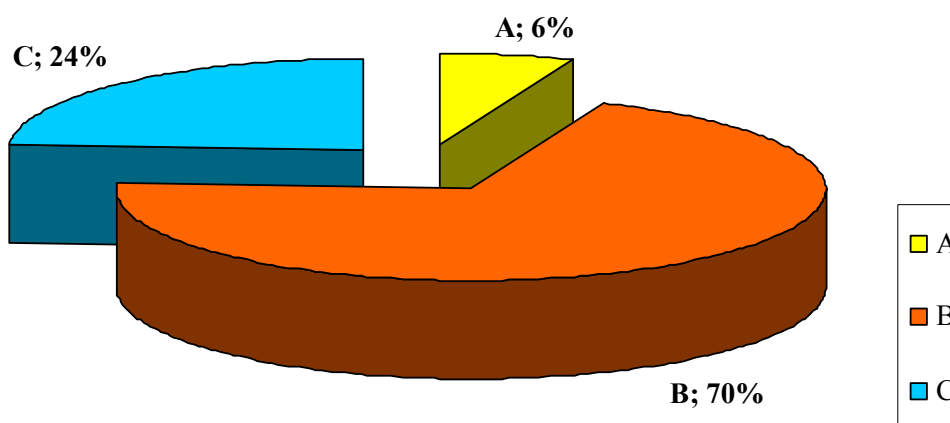
Měl/a jsi někdy pocit, že jsi byl/a nespravedlivě oznámkován/a nebo slovně ohodnocen/a ?

	<i>Odpovědi žáků 1. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ ano - často/a víš proč?/	1 žák	3 žáci
b/ ano - 1x nebo 2x se to stalo	14 žáků	35 žáků
c/ ne	35 žáků	12 žáků

Otázka č. 8 - I. stupeň

Otázka č. 8 - II. stupeň

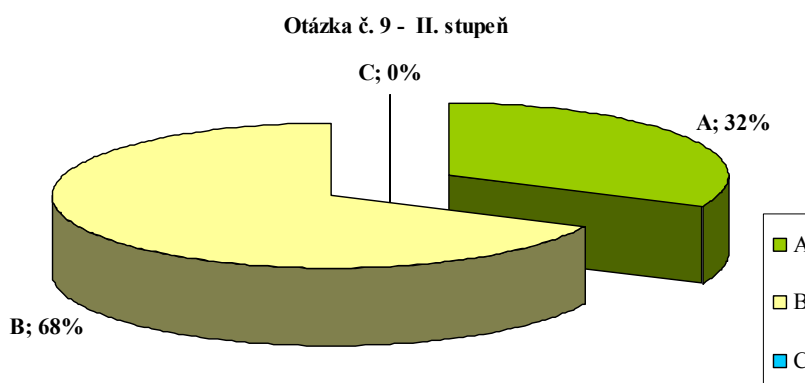
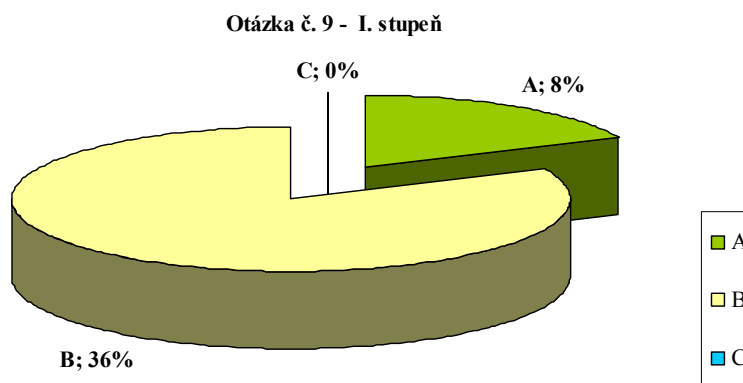
Z tohoto grafu vyplývá rozdíl mezi představou žáků I. stupně a II. stupně o spravedlivém hodnocení jejich výkonů. Žáci nižších ročníků vzhledem ke svému věku ještě plně důvěřují hodnocení své paní učitelky. Vědí však, že někdy se jejich vlastní hodnocení od hodnocení paní učitelky liší. To pak vyjádří odpovědí 1x nebo 2x „nespravedlivě ohodnocen“. Nelze ale ani dodatečně říct, jestli jen žák nepochopil správně tomuto hodnocení nebo opravdu paní učitelka měla špatný den a tím i špatný závěr a hodnocení. Také si myslím, že na rozdíl od žáků v pubertě více dokáží přiznat svou vlastní chybu a nesvalovat případný neúspěch na jiného. Závěr je však podle mě velmi lichotivý pro učitele na obou stupních, a to proto, že téměř všechny děti plně důvěřují hodnocení svých vyučujících, přestože někdy (1x-2x) se i učitel může mýlit.

Otázka č. 9

Kolik známek dostaneš např. z dějepisu za pololetí?

	<i>Odpovědi žáků I. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ 1-2	4 žáci	16 žáků
b/ 3-7	18 žáků	34 žáků
c/ 8 a více	28 žáků	0 žáci

V tomto případě je zcela zřejmý velký rozdíl v klasifikaci na obou stupních. Paní učitelky na prvním stupni mnohem více hodnotí děti známkou než učitelé na druhém stupni. Vzhledem k tomu, že na vysvědčení je klasifikace jediným hodnocením na drtivé většině škol, je podle mě naprosto tristní vytvořit známku na vysvědčení pouze z jedné známky, která v podstatě vypovídá jedinému - žák jednou uměl nebo neuměl. Hodnocení je daleko objektivnější v případě 8 známek a více, daleko přesněji odráží skutečně vědomosti a dovednosti jedince. Dvě známky také považuji za zcela nedostačující a neobjektivní. V tomto bodě bych chtěla trochu snést kritiku na hlavy učitelů 2. stupně. Když mají učitelé menších žáků čas tyto děti nejen učit, ale i hlídat,

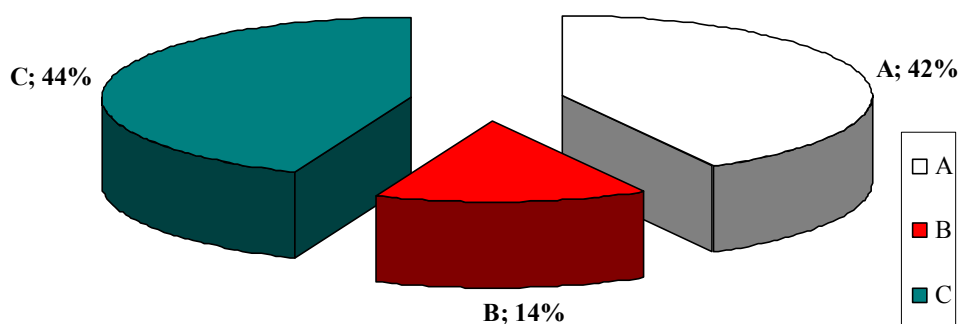
často i obsluhovat (zavázat tkaničky, hledat ztracený sešit v aktovce, psát jim denně záznamy do deníčků), ale i čas mnohem více hodnotit a psát dětem pochvaly (jak ukázal dotazník pro rodiče), proč tento čas nemají učitelé 2. stupně? Kdoví, možná na tuto otázku odpovím, až budu sama učit.

Otázka č. 10

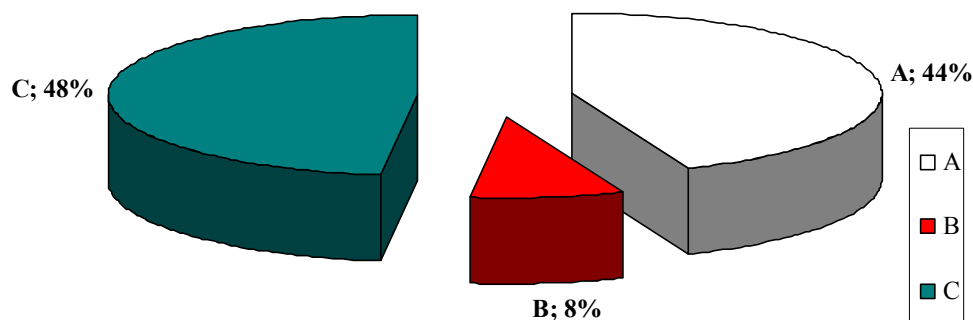
Raději bys dostával :

	<i>Odpovědi žáků 1. stupně ZŠ</i>	<i>Odpovědi II. Stupně ZŠ</i>
a/ více známek ?	21 žáků	22 žáků
b/ méně známek ?	7 žáků	4 žáků
c/ je to tak akorát ?	22 žáků	24 žáků

Otázka č. 10 - I. stupeň

Otázka č. 10 - II. stupeň

S daným počtem známek je spokojena asi čtvrtina žáků. Stejná část dětí by vyžadovala známek více. Přestože všichni předpokládáme, že žáci nemají klasifikaci v oblibě a mnozí dětští pedagogové a psychologové burcují proti častému zkoušení a hodnocení s tím, že děti stresuje a ubíjí, samotné děti dokonce požadují známek více.

Je to logické. Ve větším počtu známek se případný neúspěch či zakolísání ztratí a učitel vždy přihlédne ke známce, která je častěji zastoupena, než k výjimkám. To je podle mého ten hlavní důvod, ale jsou tu i jiné - vždyť to známe z vlastní zkušenosti všichni, vždy nás mrzelo, když jsme se naučili báseň či slovíčka a moc pěkně nám to doma šlo a přitom ve škole to nikdo nechtěl slyšet, nikdo nás nevyvolal, nikdo nám to neohodnotil, nikdo nás nepochválil. A jestliže uplynou dva měsíce a učitel snažení žáka ještě ani jednou neohodnotil, jak dlouho ještě se vydrží dítě pečlivě připravovat na vyučování? Není to hazard s přízní dítěte ke škole a k výuce? Jak dlouho vydrží jeho zájem o daný předmět a látku? Nevím, ale asi dlouho ne.

Dotazník pro rodiče

Dotazník vyplnilo: 50 rodičů I. stupně a 50 rodičů II. stupně

Třída, do které vaše dítě chodí : 2.; 3.; 4.; 5.; 7.; 9.

Věk dítěte : 7 – 15

a/ chlapec 48   b/ dívka 52

Kolik má dítě sourozenců 0 11

1 63

2 17

3.....8

4.....1

Trpí Vaše dítě :

a/ dysgrafií   3 děti

b/ dyslexií   15 dětí

c/ dyskalkulií   2 děti

d/ jinou poruchou učení   0 dětí

e/ netrpí žádnou poruchou   81 dětí

Navštívilo někdy Vaše dítě Pedagogicko psychologickou poradnu ?

a/ ano 1x   19 dětí

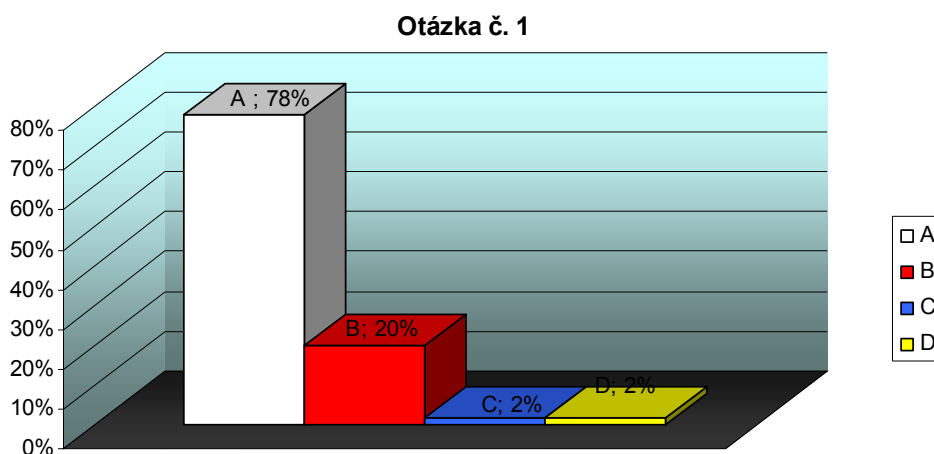
b/ ano 2 a vícekrát   15 dětí

c/ ne   66 dětí

Otázka č. 1

Který způsob hodnocení Vaše dítě upřednostňuje ?

a/ klasifikaci (známkování)	78 rodičů
b/ slovní hodnocení	20 rodičů
c/ obrázky, razítka	2 rodiče
d/ jiné způsoby	2 rodiče

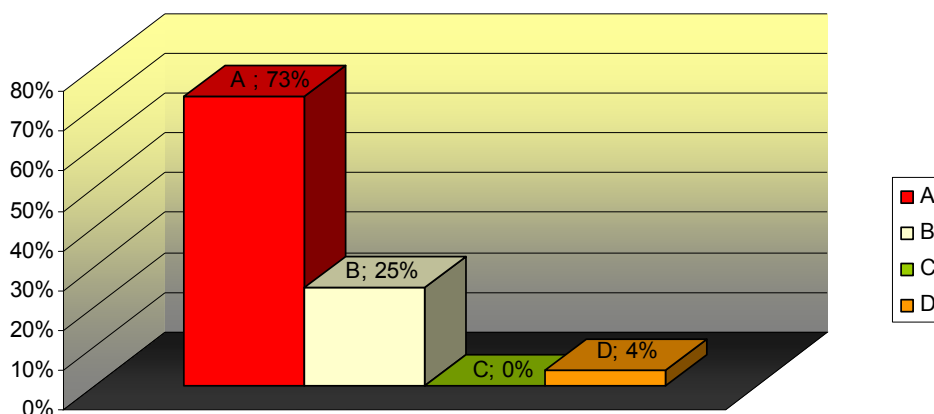
Z tohoto grafu je názorně vidět, že do podvědomí rodičů již pomalu vstupují i nové způsoby hodnocení a v tomto případě jsou schopni odpovědět i který způsob upřednostňuje jejich potomek. Ti, kteří odpověděli, že má raději slovní hodnocení, z drtivé většiny pak uvedly v otázce číslo 3, že je jejich dítě stresováno špatnou známkou. Je tedy více než žádoucí, aby učitelé volili slovní hodnocení u dětí nervově labilnější, u dětí s LMD či některou z vad učení mnohem více, než se děje doposud. Především na 1. stupni by měl učitel od známky 3 dolů volit pouze slovní hodnocení, které nestaví žáka na pomyslné poslední místo ve třídě.

Otázka č. 2

Který z výše uvedených způsobů hodnocení byste upřednostňoval vy ?

a/ 73 rodičů	b/ 25 rodičů	c/ 0 rodičů	d/ 4 rodiče

Otázka č. 2

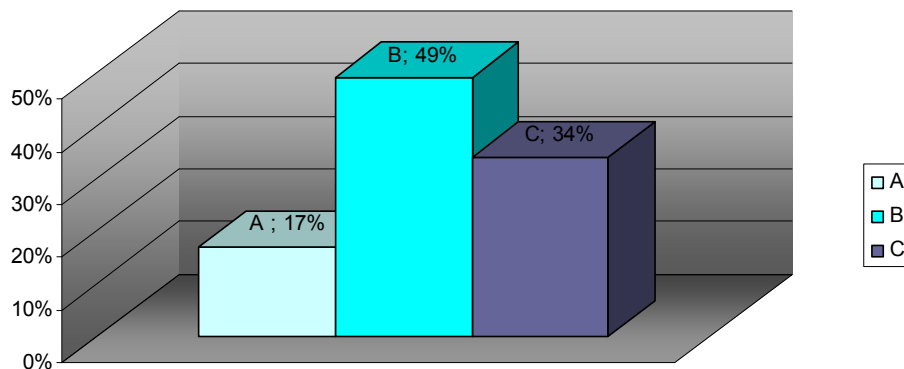
Z grafu je názorné, že je velmi podobný grafu č.1. Co z toho plyne? Takové hodnocení, které vyžaduje žák, má v oblíbě i rodič a naopak. Po projití všech dotazníků jsem došla k závěru, že pouze 13 rodičů požaduje jiný způsob hodnocení než jejich dítě. Názory dětí a rodičů se tedy ztotožňují. Z těch 13 rozdílných pak dalších 10 byla varianta, kdy dítě raději dostává známku a rodiče naopak písemné hodnocení. Je to pochopitelné, to jim mnohem přesněji sdělí nejen výsledky, ale i posun - zlepšení či zhoršení, postoje žáka k tématu, jeho píli a snažení a hlavně cestu k nápravě, což známka i přes svou oblibu plně nevyjadřuje.

Otázka č. 3

Je Vaše dítě stresované špatnou známkou ?

- a/ ano - vždy 17 rodičů
- b/ ano - ale jen někdy 49 rodičů
- c/ ne 34 rodičů

Otázka č. 3

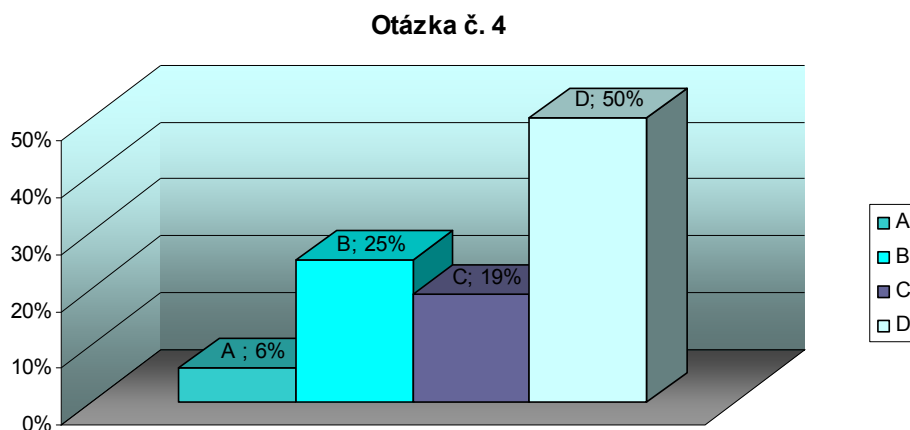

Tak tady se jasně ukázáno, jak klasifikace dokáže našim dětem ubírat radost z dětství, na které mimochodem má každé z nich plné právo, nehledě k tomu, že mu toto zajišťuje Listina práv dítěte. Téměř pětina dotázaných se ze špatné známky stresuje, polovina prožívá tyto chvíle sice jen občas, ale dobře je zná. A jen třetina dětí podle rodičů bere špatnou známku bez stresujících pocitů. Nakolik jsou na vině rodiče, kterým špatná známka příliš vadí a nakolik učitelé, kteří necitlivě hodnotí nejen děti postižené některým z poruch učení, ale i děti zcela zdravé a nadané. Kolikrát je dítě bezohledně zkoušené přímo po příchodu po nemoci, kolikrát se zkouší, přestože učivo není dostatečně probráno a kolikrát se jednu hodinu něco probere a hned druhou (často i hned druhý den) zkouší. Bere někdo v úvahu, že se ten den dítě necítí třeba dobře? Málokdy. To také stresuje a podle mé úvahy hodně. Vždyť naopak -pokud žák učivo zvládá, pokud ho má „zažité“- tak se nestresuje, v klidu uvažuje a myslí. Pak i výkony tomu odpovídají.

Otázka č. 4

Byl byste raději, kdyby ze škol zmizelo klasické známkování a nahradilo ho jednou za čtvrt roku písemné hodnocení, které by popsalo dosažené úspěchy a nedostatky v jeho školní práci?

a/ ano	6 rodičů
b/ ne	25 rodičů
c/ nevím	19 rodičů
d/ hodnocení by mohlo být častěji	50 rodičů

Můžeme konstatovat, že polovina dotázaných lpí i nadále na klasickém známkování a nepřeje si jeho zrušení. Druhá část se však již s tímto tolik neztotožňuje a vyžaduje

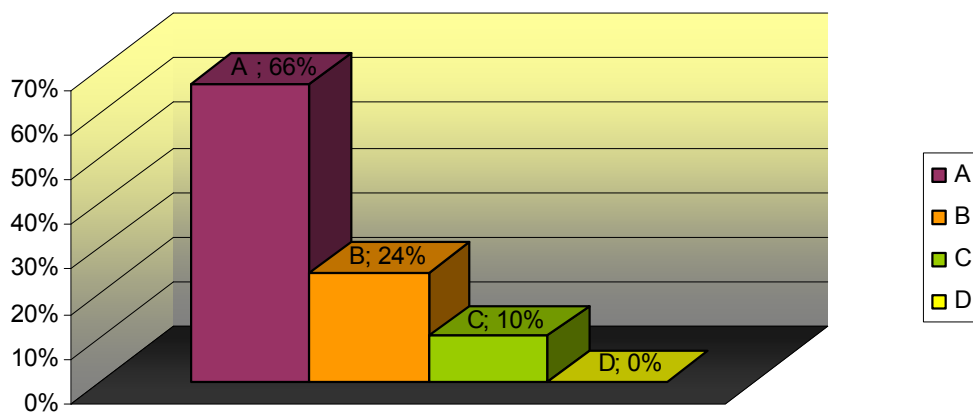
jiné způsoby hodnocení, které by pro ně byly více vypovídající a pro děti méně stresující. Nejčastěji v dotazníku požadovali hodnocení 2x a 4x do měsíce. Asi pětina nevěděla, který ze způsobů vybrat. Někteří dodávali, že by byla nejvhodnější kombinace obou těchto variant, s čímž se plně ztotožňují.

Otázka č. 5

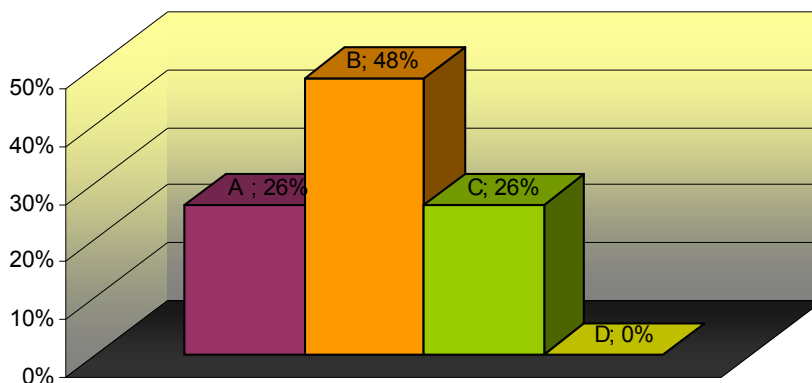
Sledujete výsledky svého dítěte v ŽK a v sešitech?

	<i>Rodiče žáků I. stupně</i>	<i>II. stupně</i>
a/ ano- pravidelně denně	33	13
b/ ano – pravidelně týdně	12	24
c/ ano- ale jen zřídka	5	13
d/ ne	0	0

Otázka č. 5
rodiče žáků I. stupně

Otázka č. 5
rodiče žáků II. stupně

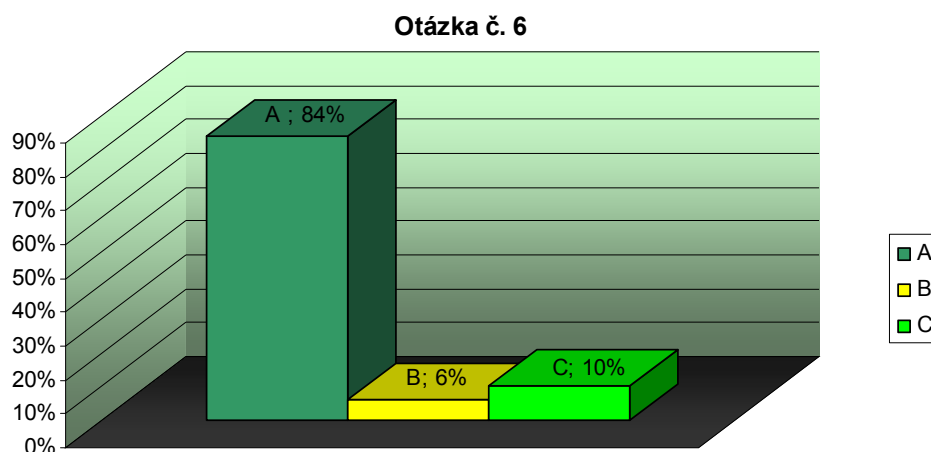
Na tuto otázku jsem zpracovala dva grafy - pro každý stupeň jeden. Zajímalo mě, jak

často rodiče sledují školní výsledky a hodnocení svých dětí. Předpokládala jsem, že se rodiče věnují více malým dětem, a to se splnilo. Z výsledků vyplývá, že celá třetina dotázaných rodičů z 1. stupně denně sleduje práci svých dětí. Možná toto je také důvod, proč jsou výsledky a znalosti žáků lepší na 1. stupni, než na 2. Jednak učivo prvního stupně ještě rodiče ovládají a mohou dítěti pomoci a jednak důsledněji kontrolují přípravu a připravenost dítěte na vyučování. Také odpověď, že se rodiče zajímají jen zřídka - byla na druhém stupni frekventovanější. Téměř pětina rodičů nemá o výsledky dětí přílišný zájem. Bohužel 6 z těchto 11 odpovědí mělo v dotazníku, že právě jejich dítě 2x a vícekrát navštívilo PPP. Zřejmě tedy jde o děti s některou z poruch učení a podle mě by právě tyto měly mít daleko více podpory a dohled z rodiny. A to nejen proto, aby je kárali a nutili do učení, ale také proto, aby je povzbuzovali a chválili, když se jim podaří uspět. Vždyť pokud se dítěti ve škole daří a „doma to nikoho nezajímá“, má daleko menší stimulaci do další práce.

Otázka č. 6

Uvítal byste, kdyby se Vaše dítě zhoršilo v některém z předmětů o stupeň, že by Vás učitel ihned informoval (v ŽK, e-mailem, telefonem)

a/ ano	84 rodičů
b/ ne	6 rodičů
c/ nevím	10 rodičů

Tato otázka měla zjistit, zda by o takovou službu rodiče vůbec stáli. Drtivá většina odpověděla ano. Vzhledem k tomu, že prospěch dítě se netvoří jen aritmetickým průměrem a že jej ovlivňuje mnoho faktorů, rodiče často nemají přehled jak si

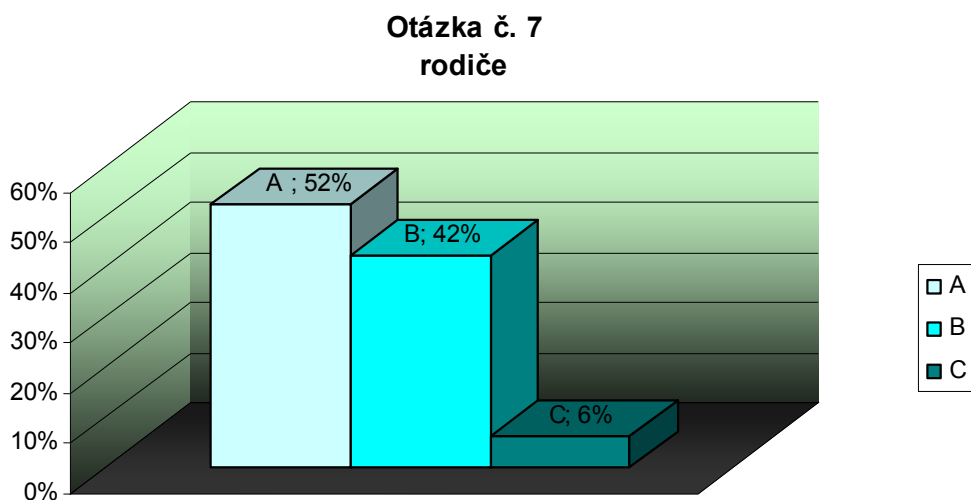
dítě právě v dané chvíli stojí. A pokud je v rodině školou povinných dětí hned několik, přehled o prospěchu zcela ztrácí. V těchto případech rodič jistě uvítá, i když s nelibostí, větu:

„Paní Nováková, Váš syn v poslední době zanedbává domácí přípravu, pokud by se mělo nyní klasifikovat, dostal by z matematiky o stupeň horší známku, a to 3. Učivu rozumí, potřebuje jen více procvičovat. Prosím, dohlédněte na něj, je šikovný a byla by to škoda“. Rodiče by si toto pak zcela jistě ohlírali a nečekalo by se až do čtvrtletí na rodičovskou schůzku, kde by už mohlo být na nápravu pozdě. S vedoucí paní učitelkou v ZŠ Milokoš' jsem toto prodiskutovala a již tento návrh prošel dubnovou pedagogickou radou a bude se podle ní realizovat. Sama z toho měla radost, s tím dovětkem, že alespoň ubudou „sólo“ známky. Jsem ráda, že můj dotazník nebyl jen samoučelný a pokud se alespoň na této malé škole tento zvyk informovat rodiče zaužívá, měla má práce smysl.

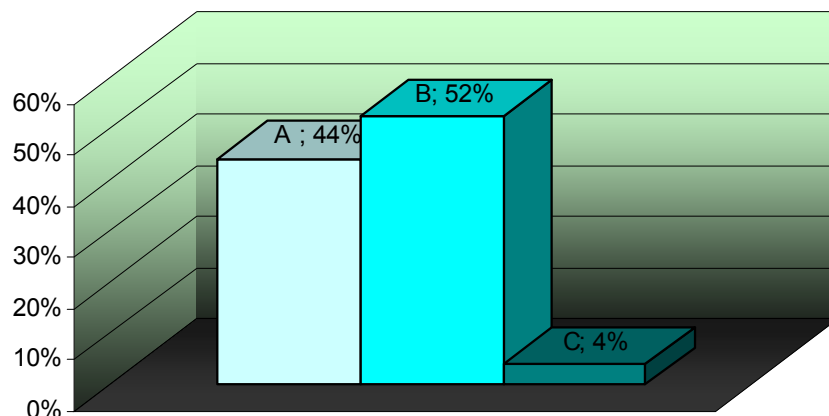
Otázka č. 7

Motivuje dobrá známka dítě k vyšší domácí přípravě?

	<i>Rodiče</i>	<i>žáci</i>
a/ ano- úspěch ho těší	52	44
b/ ne – učí se pořád stejně	42	52
c/ naopak- na čas se přestane učit	6	4

Otázka č. 7 žáci

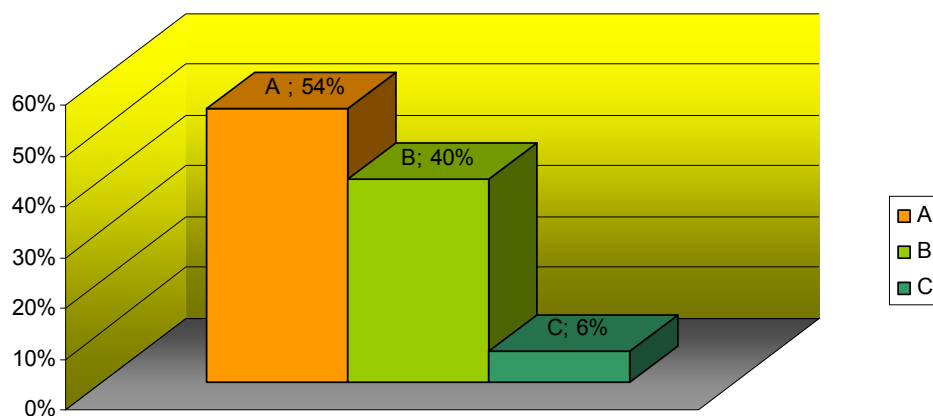
Stejnou otázku jsem položila také žákům. Ukázalo se, že více rodičů se přiklání k názoru, že dobrá známka pozitivně nastartuje dítě k dalším výkonům. Toto považuji za důležitý bod, který určuje kvalitu vzdělávání - vysvětlit dítěti dobře novou látku, zaujmout ho a přimět ho nenásilnou formou učivo procvičit a potom už jen ohodnotit dobrou známkou, kterou si také zaslouží. Dítě má pak radost z dobrých výsledků a úspěch ho motivuje do další práce, kruh se uzavírá. Dítě rádo chodí do školy a věřím tomu, že to nemusí být utopie. Ale také naopak - špatně podaná látka, neschopnost učitele zpestřit výuku, nepochopení problémů dítěte, následně špatné ohodnocení - a také jsme v kruhu. A ten se opravdu jen těžko rozmotává.

Otázka č. 8

Chodíte na rodičovská sdružení?

a/ ano – pravidelně	54 rodičů
b/ ano - někdy mi to však nevyjde	40 rodičů
c/ ne – nemám čas	6 rodičů
d/ ne - necítím se na nich dobře, nerad poslouchám výtky vůči svému dítěti	0 rodičů

Otázka č. 8

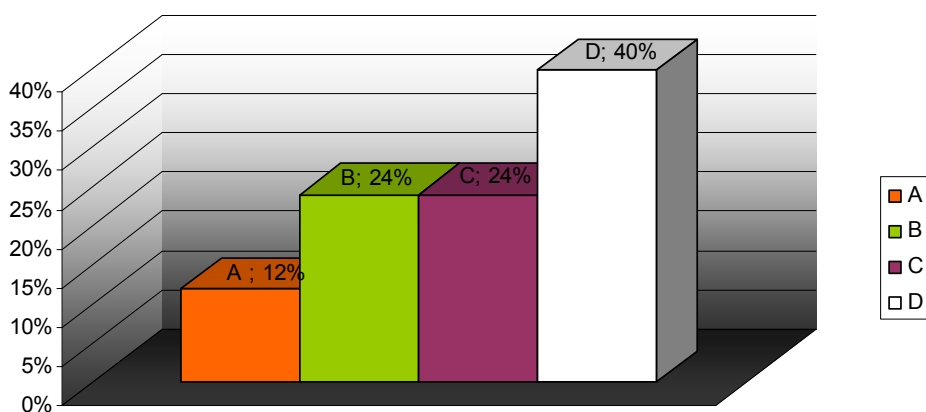
Pohledem na graf můžeme konstatovat, že valná většina rodičů důsledně sleduje prostřednictvím třídních schůzek prospěch a hodnocení svých dětí. Je velmi pozitivní, že odpověď za d/ nevolil žádný z rodičů.

Otázka č. 9

Odměňujete nějakým způsobem Vaše dítě za dobrou známku?

a/ ano - dostává peníze	12 rodičů
b/ ano – dostává dárky	24 rodičů
c/ ano- ale jen zřídka	24 rodičů
d/ ne	40 rodičů

Otázka č. 9

Ke zlepšení výsledků ve škole více jak polovina rodičů používá mírné či větší stimulační podněty v podobě peněz, dáreků a zážitků. Ani dětské psychologové v tomto nejsou zajedno. Jedni kategoricky odměňování za dobré výsledky zavrhuje, jiní

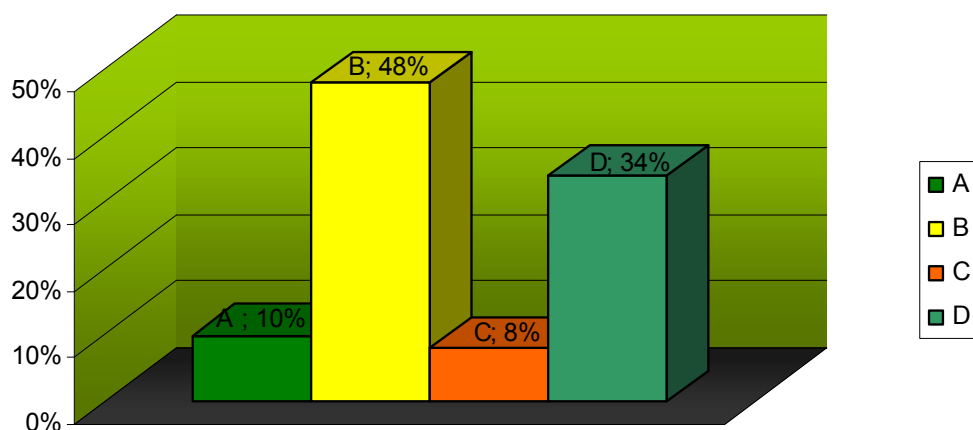
povolují odměňování ovšem velmi opatrně a někteří dokonce tomuto nekladou žádné meze. K tomuto zatím nezaujmu žádný postoj, když si vzpomenu na své dětství, také jsem se snažila si zlepšit český jazyk jen abych dostala nové kolo. Vždyť i dospělý, dostane-li odměnu, pracuje pak s větším nasazením. Ovšem přímo odměnu ve formě peněz bych pro dítě asi zavrhla.

Otázka č. 10

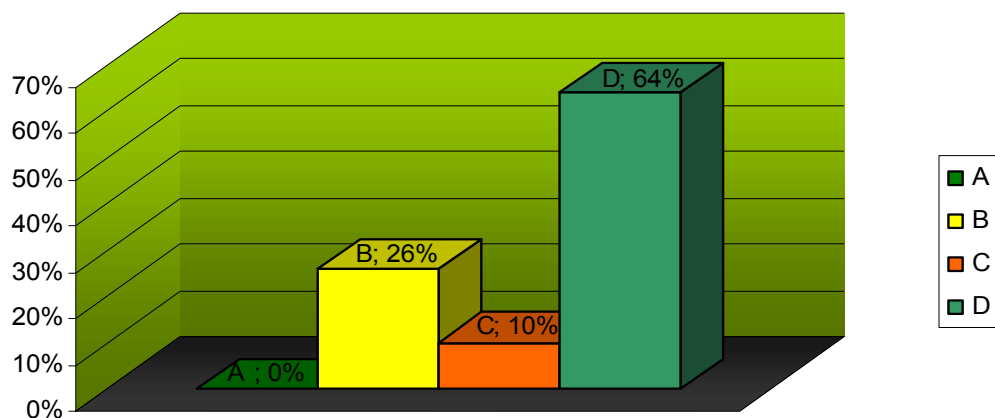
Dostává dítě pochvaly do ŽK za pěknou práci ve vyučování?

	Rodiče žáků I. stupně		II. stupně	
a/ ano - dost často	5	10%	0	
b/ ano - někdy	24	48%	13	26%
c/ ne - přestože se dítě výborně učí	4	8%	5	10%
d/ ne	17	34%	32	64%

Otázka č. 10
rodiče žáků I. stupně

Otázka č. 10
rodiče žáků II. stupně

V tomto případě bych chtěla srovnat I. a II. stupeň. Zde je zřejmé, že k hodnocení na I. stupni již plně patří pochvaly určené nejen dětem samotným, ale také jejich rodičům. Učitelé ví, že když dítě přinese domů pochvalu, tak nejenže příjemně naladí rodinu pro daný večer, ale také zvýší žákovu přípravu na vyučování a zájem o učení. Proto moudří učitelé nešetří časem a pochvaly píšou, vědí, že se jim tato snaha mnohonásobně vrátí. V dotazníku u písemného hodnocení často děti dodávaly, že nejraději ze všeho mají pochvalu do ŽK, dokonce více než jedničky. Tak proč s tím tolik šetří učitelé na druhém stupni? Vždyť téměř polovina dětí nedostala nikdy pochvalu. Copak si ji žádný z nich nikdy nezasloužil? Zcela určitě ano. Ano, je to pracné a po zvonění při odchodu ze třídy nebývá čas dětem pochvalu napsat. Je to škoda. Vždyť staré pořekadlo praví, že na med se chytí mnohem více vos než na ocet. Tak proč nechválit? Nejsme my učitelé příliš kritičtí, příliš dokonalí a nároční, že nejsme schopni pochválit?

Otázka č. 11

Trpí-li Vaše dítě některou z poruch učení, máte pocit, že učitelé na ni berou důsledně ohled při hodnocení dítěte (vyplní jen rodiče těchto dětí)?

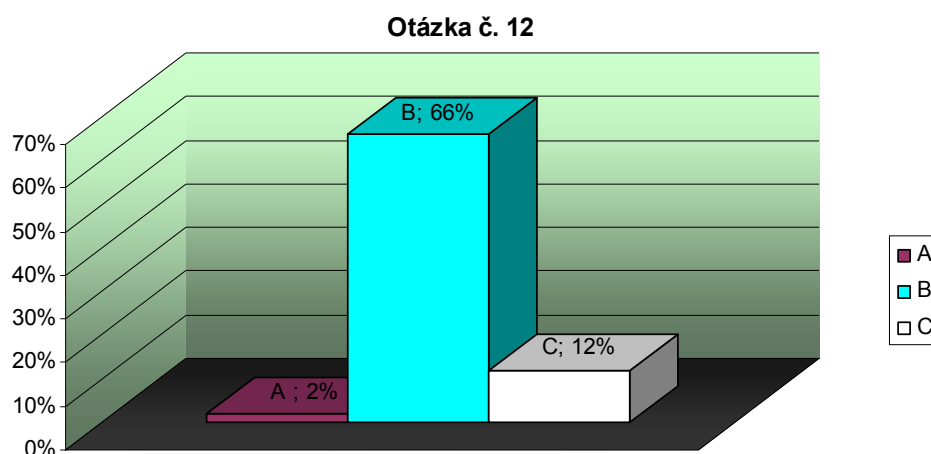
a/ ano	2 rodiče
b/ jen někteří učitelé	5 rodičů
c/ trochu ano	5 rodičů
d/ ne	8 rodičů

Na tuto otázku odpovídalo jen 20 rodičů a to těch, kterých se to týká. Příliš uspokojivé výsledky to ovšem nejsou. Téměř polovina z těchto má dojem, že učitelé na děti s poruchami učení neberou ohled a když ano, tak málo. V této oblasti mají učitelé skryté rezervy, ale nelze tento problém globalizovat. Je jistě mnoho zodpovědných učitelů, kteří důsledně přistupují k těmto dětem a snaží se jim co nejvíce pomoci. Ale také mnoho těch, kteří nechápou jejich problémy a buď je přetěžují nebo příliš přísně hodnotí - jednoduše řečeno - nepostupují v souladu s návrhy PPP.

Otázka č. 12

Bylo Vaše dítě hodnoceno na vysvědčení vzhledem k diagnostikované poruše slovně?

a/ ano	2 rodiče
b/ ne	66 rodičů
c/ vůbec nevím, že tato možnost existuje	12 rodičů

Na tuto otázku odpovídali i rodiče, kteří nemají dítě s diagnostikovanou poruchou. Dozvěděla jsem se tedy, že ze sta dětí jen dvě jsou hodnoceny slovně. Vzhledem k tomu, že dětí s poruchou je podle zjištění v dotazníku 20, mám pocit, že mnohem více dětí by mělo využít slovního hodnocení na vysvědčení. Samozřejmě vím, že toto především navrhuje PPP, ale mnoho rodičů starších dětí tuto již nenavštíví, a že tato možnost existuje, ani neví. Děti s dyslexií pak sbírají dlouhá léta špatné hodnocení a známky na vysvědčení, což jim jistě na sebevědomí nepřidá.

8. Závěr

Výzkumné šetření na obou školách mi zodpovědělo několik základních otázek, které jsem si na počátku kladla, a to, jaký je rozdíl ve způsobu hodnocení na I. a II. stupni a jaké způsoby upřednostňují žáci mladší a starší žáci a také jejich rodiče.

Vyplývalo z toho několik zásadních poznatků. Tak jako na drtivé většině základních škol i na zdejší škole je nejčastěji používaným hodnocením klasifikace. Je oblíbená jak u starších dětí, tak i u mladších a rodiče si ve velké většině nedovedou představit hodnocení bez známek. Pouze rodiče, které mají dítě s některou z vývojových vad učení raději upřednostňují slovní hodnocení, ale mají pocit, že mnozí učitelé stejně neberou na tyto žáky příliš ohled a nevyužívají všech možných dostupných způsobů hodnocení pro takové děti.

Ze zodpovězených dotazů a připsaných poznámek do dotazníku (mé dítě nepotřebuje slovní hodnocení - učí se dobře) jsem nabyla dojmu, že všeobecné mínění veřejnosti ale i velké části pedagogů je slovní hodnocení mylně chápáno jako náhrada za klasifikaci u neprospívajících a slabších dětí. Proč slovně hodnotit jedničkáře? Vždyť jsou všichni spokojeni - po tom netouží ani rodiče ani žáci a ani učitelé, kteří tím mají o problém méně. Ale to nepochopili základní princip slovního hodnocení, které přesně vyjádří získané vědomosti, vysvětluje příčiny neúspěchu, naznačuje jeho řešení, ale odhaluje i skryté rezervy možná i u těch jedničkářů. Vždyť jednička neřekne ani jednomu z nich jestli „skáče těsně nad laťkou nebo téměř celý metr“. Kolik talentů se neprosadilo a neobstálo v dalším životě jen proto, že všem stačil standartně podaný výkon? Klasifikace tak často ubližuje nejen slabším žákům, ale mnohdy brzdí vývoj i těch výborných a nadprůměrných. Toto si však prozatím neuvědomují ani rodiče a mnohdy ani učitelé.

Slovní hodnocení také více odmítají žáci II. stupně. Vzhledem k tomu, že mnohem podrobněji analyzuje výsledky a výkony žáka, které pak rodiče daleko více rozebírají a diskutují nad nimi, a to (jak už jsem výše uvedla) nemají děti právě procházející pubertou rády. Za známku se totiž lehce schovají - učitel byl našťvaný a nikdo nedostal jedničku. A je to. Více se to nerozebírá.

Z výsledků se také ukázalo, že mnoha rodičům by vyhovovalo spojení klasifikace a slovního hodnocení, které se však na této škole používá (podle slov učitelů při vyplňování dotazníku) jen v malé míře. To se mnohem častěji uplatňuje jen

v ústní podobě, což bohužel asi děti doma nedokáží přesně reprodukovat svým rodičům.

Další hlavní rozdíl z výsledků dotazníků vyplývá, že rodiče u mladších dětí mnohem častěji sledují školní výsledky a zajímají se o hodnocení, které dítě získalo. Učitelé na prvním stupni také častěji využívají pochval do ŽK, čímž děti motivují a žáci toto ohodnocení mají daleko raději než jedničku. Na druhém stupni se pochvalami šetří a je to škoda, protože především písemná pochvala patří podle mě k těm nejúčinnějším motivačním metodám ve škole.

Závěrem bych chtěla jen dodat, že dobrý učitel by měl z nabízené škály všech způsobů hodnocení umět vybrat právě ten nejlepší pro daného jedince tak, aby co nejpřesněji a nejobektivněji ohodnotil dítě, aby hodnocení bylo ku prospěchu věci, pomohlo, povzbudilo, poradilo a popostrčilo žáka kupředu, a to jak ke spokojenosti dítěte, tak jeho rodiny. Ale to vyžaduje od učitele obrovskou profesionalitu, nadhled i pochopení dětské duše. A že ji dítě má i v 21. století, není pochyb.

9. Použitá literatura:

- Číhalová, E., Mayer, I.:** *Klasifikace a slovní hodnocení. Agentura STROM, Praha 1997*
- Dvořáková, M.:** *Charakteristika slovního hodnocení. In: Slovní hodnocení. IUVENTA, Kroměříž 1994*
- Fischer, R.:** *Učíme děti myslet a učit se. Portál, Praha 1997*
- Gavora, P.:** *Výzkumné metody v pedagogice. Paido, Brno 1996*
- Grecmanová, H., Holoušková, D., Urbanová, E.:** *Obecná pedagogika I. HANEX, Olomouc 1997*
- Havlíková, M. a kol.:** *Program podpory zdraví ve škole. Portál, Praha 1998*
- Kalbáčová, J.:** *Současné přístupy k hodnocení žáka primární školy. In: K současným problémům vnitřní transformace primární školy. PdF UK, Praha 1998*
- Kašová, J. a kol.:** *Škola trochu jinak. IUVENTA, Kroměříž 1995*
- Kolář, Z., Šikulová R.:** *Hodnocení žáků. Grada, Havlíčkův Brod 2007*
- Košťálová H., Miková Š., Stang. J.:** *Školní hodnocení žáků a studentů - se zaměřením na slovní hodnocení. Portál, Praha 2008*
- Kovaříková, S.:** *Integrovaná tematická výuka. Spirála, Kroměříž 1995*
- Kret, E.:** *Učíme se jinak. Portál, Praha 1995*
- Mayer, I.:** *Mýty o slovním hodnocení. In: Ratolest, 3/99*
- Mechúrová, L.:** *V těch známkách to není? Rodina a škola, 4/97*
- Petty, G.:** *Moderní vyučování. Portál, Praha 1996*
- Peutelschiedová, A.:** *V těch známkách to není. In: Rodina a škola, 2/97*
- Průcha J., Walterová E., Mareš J.:** *Pedagogický slovník. Portál, Praha 2003*
- Schimunek, F. – P.:** *Slovní hodnocení žáků. Portál, Praha 1994*
- Slavík, J.:** *Hodnocení v současné škole. Portál, Praha 1999*
- Solfronk, J.:** *Zkoušení a hodnocení žáků. PdF UK, Praha 1996*
- Spilková, V.:** *Nové přístupy k hodnocení žáků při vyučování. In: Slovní hodnocení. IUVENTA, Kroměříž 1994*
- Štoček, M.:** *Rukověť třídního učitele ZŠ. ATRE, Nový Bydžov 1999*

10. Přílohy

10.1. Příloha 1. : Dotazník pro žáky

Doplňte, prosím:

1. třída:.....
  2. věk:.....
  3. jsem a/ dívka
b/ chlapec
  4. učím se: a/výborně (skoro samé jedničky)
b/ s vyznamenáním
c/ průměrně
c/ spíše špatně
d/ špatně
  5. do školy chodím a/ rád
b/ rád se říct nedá, ale škola mi nevadí
c/ někdy rád
c/ nerad (zatrhni důvod-můžeš i více)
    1. protože se tam zkouší
    2. protože mě to nebaví a je tam nuda
    3. protože mi to nejde
    4. protože mě šikanují spolužáci
    5. protože tam nemám kamarády
-
1. Jakým způsobem jsi nejčastěji ve škole hodnocen/a
a/ známkou do ŽK
b/ písemným hodnocením
c/ ústním hodnocením
d/ jiným způsobem (razítka, obrázky) .....

2. Který z výše uvedených způsobů máš nejraději ty? Uveď:
.....

3. Chodil bys do školy raději, kdyby se nadávaly známky a jen se slovně hodnotilo?
- a/ ano
  - b/ ne
  - c/ nevím
4. Kdyby se ve škole jen slovně hodnotilo, učil by ses:
- a/ stejně, jako když se známkuje ?
  - b/ méně ?
  - c/ více ?
5. Když dostaneš dobrou známku, motivuje tě to do další práce?
- a/ ano – učím se pak víc
  - b/ ne – učím se pořád stejně
  - c/ když dostanu dobrou známku, pak se už přestanu učit
6. Máš strach jít domů, když dostaneš špatnou známku?
- a/ ano – rodiče se zlobí a něco mi zakáží
  - b/ ano – někdy mě rodiče fyzicky trestají
  - c/ ne – jen se musím pak víc učit
  - d/ ne - rodičům je to jedno
7. Zůstal jsi někdy doma jen proto, že jsi měl být ve škole zkoušen nebo psát písemnou práci?
- a/ ano
  - b/ ne
  - c/ někdy bych rád zůstal doma, ale mám strach, co by z toho bylo ve škole
8. Měl/a jsi někdy pocit, že jsi byl/a nespravedlivě oznámkován/a nebo slovně ohodnocen ?
- a/ ano- často/a víš proč?/.....
  - b/ ano – 1x nebo 2x se to stalo
  - c/ ne

9. Kolik známek dostaneš např. dějepisu za pololetí?

a/ 1-2

b/ 3-7

c/ 8 a více

10. Raději bys dostával

a/ více známek

b/ méně známek

c/ je to tak akorát

10.2. Příloha 2. : Dotazník pro rodiče

Prosím, vyplňte nejdříve údaje o dítěti

Třída, do které vaše dítě chodí .....

Věk dítěte .....

a/ chlapec b/ dívka

Kolik má dítě sourozenců .....

Trpí Vaše dítě

a/ dysgrafií c/ dyskalkulií b/ dyslexií

d/ jinou poruchou učení..... e/ netrpí žádnou poruchou

Navštívilo někdy Vaše dítě Pedagogicko psychologickou poradnu ?

a/ ano 1x

b/ ano 2 a vícekrát

c/ ne

.....

1. Který způsob hodnocení Vaše dítě upřednostňuje

a/ klasifikaci / známkování/

b/ slovní hodnocení

c/ obrázky , razítka

d/ jiné způsoby.....

2. Který z výše uvedených způsobů hodnocení byste upřednostňoval vy:

a/ b/ c/ d/

3. Je Vaše dítě stresované špatnou známkou ?

a/ ano - vždy

b/ ano - ale jen někdy

c/ ne

4. Byl byste raději, kdyby ze škol zmizelo klasické známkování a nahradilo ho jednou za čtvrt roku písemné hodnocení, které by popsalo dosažené úspěchy a nedostatky v jeho školní práci?

a/ ano

b/ ne

c/ nevím

d/ hodnocení by mohlo být častěji

5. Sledujete výsledky svého dítěte v ŽK a v sešitech?

a/ ano –pravidelně denně

b/ ano - pravidelně týdně

c/ jen zřídka

d/ ne

6. Uvítal byste, kdyby se Vaše dítě zhoršilo v některém z předmětů o stupeň, že by Vás učitel ihned informoval / v ŽK, e-mailem, telefonem /

a/ ano

b/ ne

c/ nevím

7. Motivuje dobrá známka dítě k vyšší domácí přípravě

a/ ano – těší ho úspěch

b/ ne - učí se pořád stejně

c/ naopak - na čas se přestane učit

8. Chodíte na rodičovská sdružení?

a/ ano - pravidelně

b/ ano - někdy mi to však nevyjde

c/ ne – nemám čas

d/ ne - necítím se na nich dobře, nerad poslouchám výtky vůči svému dítěti

9. Odměňujete nějakým způsobem Vaše dítě za dobrou známku?

a/ ano - dostává peníze

b/ ano – dostává dárky

c/ ano- ale jen zřídká

d/ ne

10. Dostává dítě pochvaly do ŽK za pěknou práci ve vyučování ?

a/ ano – dost často

b/ ano - někdy

c/ ne - přestože se dítě výborně učí

d/ ne

11. Trpí-li Vaše dítě některou z poruch učení, máte pocit, že učitelé na ni berou důsledně ohled při hodnocení dítěte / vyplní jen rodiče těchto dětí/

a/ ano

b/ jen někteří učitelé

c/ trochu ano

d/ ne

12. Bylo Vaše dítě hodnoceno na vysvědčení vzhledem k diagnostikované poruše slovně

a/ ano

b/ ne

c/ vůbec nevím, že tato možnost existuje